Milliyet Türkiye İller Ansiklopedisi

AĞRI

04

Yüzölçümü: 11.066 Km2.
Nüfusu: 368.009.
İlçeler: Doğu Beyazıt, Patnos, Eleşkirt, Diyadin, Taşlıçay, Tutak, Hamur.
Köy sayısı: 551.
Doktor sayısı: 36.
Hastane yatak sayısı: 10 bin kişiye 12.85.
Okur- yazar oranı: % 46.
Otomatik telefon kod'u: 0271

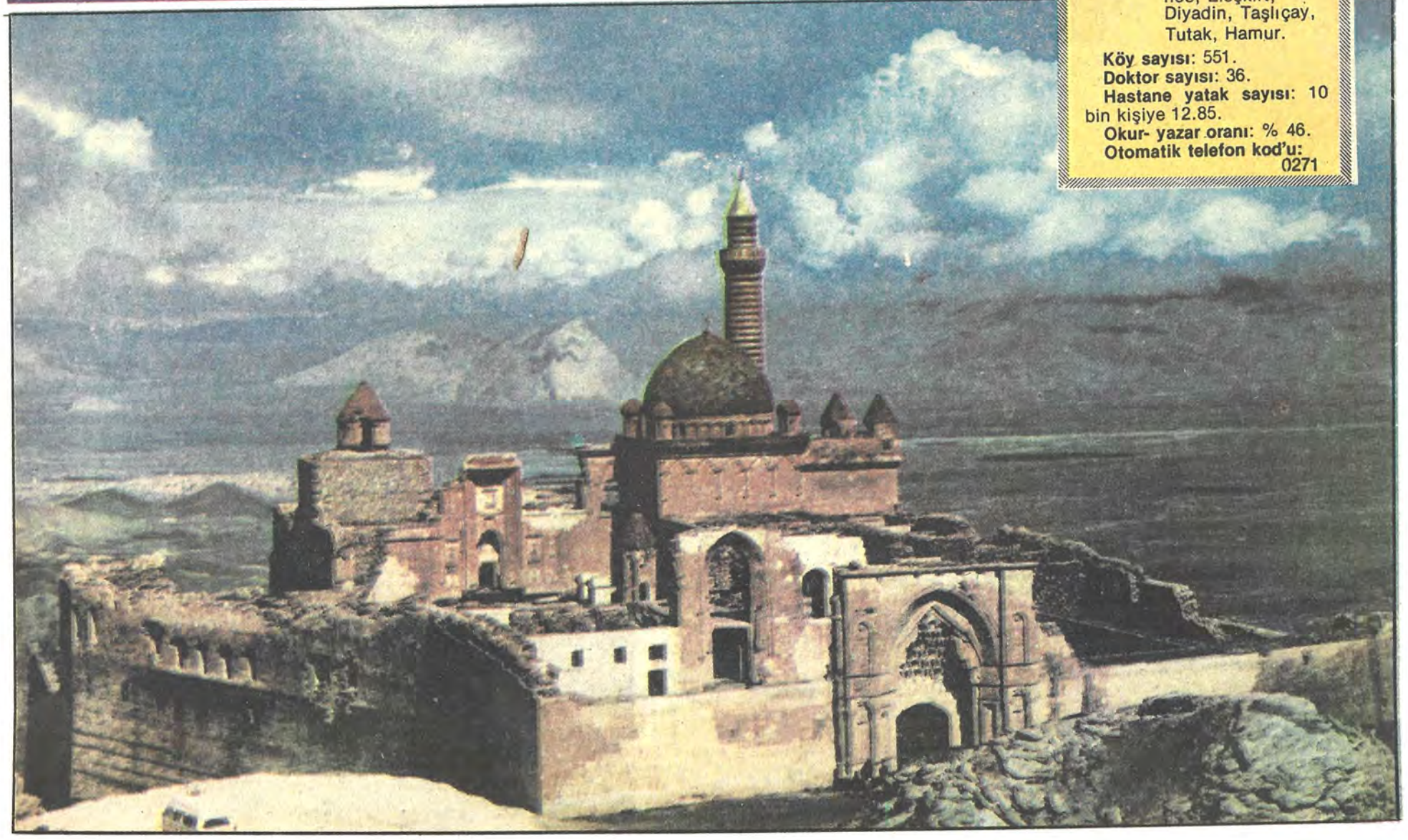

Ağrı tarihin derinliklerinden bugünlere uzanan efsanelerle yüklü...

EKONOMİK YAŞAM TARIM VE HAYVANCILIĞA DAYANIYOR

TARİHİN derinliklerinden bugünlere uzanan efsanelerle yüklü Ağrı. Urartuların eşsiz uygarlık mirasını geçmişten bugüne, bugünden yarınlara taşıyan kültür köprüsü.

Ağrı ilimiz, kuzeyde Kars, doğuda İran, güneyde Van, batıda Erzurum ve Muş ile sınırlanmıştır. Yüksek ve engebeli bir arazide uzanan bu şirin kentimiz, ekonomik yaşamını tarım ve hayvancılık temeline oturmuştur.

Karasu - Aras, Tedürük ve Süphan dağları ile çevrilen Ağrı, ulaşım için ancak kızakların kullanılabildiği sert kışlara sahne olmaktadır.

Tarihi M.Ö. 2000 yılına kadar uzanan Ağrı, Hitit, Hurri, Urartu, Yunan, Bizans ve Arap uygarlıklarının izlerini taşır. Geçmişinin en parlak dönemini M.Ö. 1200 - 600 yılları arasında Urartular döneminde yaşayan Ağrı, o dönemin kalıntıları ile bugün bile tüm dünyanın ilgisini çekmektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarından beri toplumsal, kültürel ve sosyal bir gelişme çizgisi izleyen Ağrı, merkezin dışında yedi ilçeden oluşmaktadır. Bunlar, Doğu Beyazıt, Patnos, Eleşkirt, Diyadin, Taşlıçay, Tutak ve Hamur'dur.

11 bin 066 kilometre kare bir alanda yer alan Ağrı'nın nüfusu ise 368 bin 009'dur.

Her 10 bin kişiye yaklaşık bir doktor ve 13 yatağın düştüğü Ağrı'da, okur-yazar oranı Türkiye genelinin altındadır.

Gelenek göreneklerinin sosyal yaşamda etkisini hâlâ sürdürdüğü Ağrı'da, atletizm, kayak ve dağcılık ilgi gören sportif faaliyetler arasındadır.

Adı nereden geliyor

Ağrı Dağı'nın eski adı "Ararat" idi. Selçuk Türkleri bu yöreye gelip yerleştiklerinde "Ararat" ismine dilleri pek dönmemişti. Bu yüzden bazı boylar bu dağa "Eğridağ" dediler, bazı boylar ise yine bu isme yakın bir ad takıp "Ağırdağ" diye adlandırdılar. "Ağırdağ" zamanla halkın dilinde "Ağrı Dağı" şeklini aldı. Bu dağın çevresindeki il de Ağrı adıyla anıldı.

Kentlerimizin tarihçesi bir kültür hizmeti olarak GARANTİ BANKASI'nca hazırlanmıştır.

Yazısı 31. Sayfada

Nasıl Gidilir

Ağrı iline hava ve deniz yolu ile ulaşım yoktur. Hava yolu ile Erzurum'a kadar gidilip, daha sonra karayolu ile devam edilebilir.

Erzurum'dan gelen E - 23 uluslararası yolu, Eleşkirt, İlmerkezi, Taşlıçay ve Doğubeyazıt ilçelerinden geçerek İran'ın Mako kentine ulaşır. Yolun Erzurum - Ağrı arasıyla, Doğubeyazıt - Gürbulak kapısı arası, Diyadin - Doğubeyazıt arası asfalttır.

Ağrı'dan, Erzurum'a günün hemen her saatinde araç bulmak mümkündür. Ağrı - Erzurum arası otobüsle yaklaşık üç saatte gidilmektedir.

Sizlere hizmet vermekten mutluyuz

ANADOLU BANKASI
Hazine Bankası

Politik Kimliği

14 Mayıs 1950
Milletvekili seçimleri:
Katılma oranı: % 92.6

Partiler	Aldıkları oy
CHP	18.797
DP.	34.115

2 Mayıs 1954
Milletvekili seçimleri:
Katılma oranı: % 95.2

Partiler	Aldıkları oy
CHP	17.209
DP	42.222
Bağımsız	1.236

27 Ekim 1957

Milletvekili seçimleri:
Katılma oranı: % 82.7

Partiler	Aldıkları oy
CHP	24.028
CMP	4.851
DP	29.079
Bağımsız	22

15 Ekim 1961
Milletvekili seçimleri
Katılma oranı: % 85.2

Partiler	Aldıkları oy
AP	7.411
CHP	21.759
CKMP	23.094
YTP	14.974

10 Ekim 1965

Milletvekili seçimleri
Katılma oranı: % 82.2

Partiler	Aldıkları oy
AP	14.746
CHP	13.173
CKMP	8.353
MP	670
TİP	3.466
YTP	30.270

12 Ekim 1969
Milletvekili seçimleri
Katılma oranı: % 79.4

Partiler	Aldıkları oy
AP	28.252
CHP	20.339
CGP	24.316
MP	2.343
MHP	1.209
TİP	1.290
YTP	376
Bağımsız	3

14 Ekim 1973

Milletyekili seçimleri
Katılma oranı: % 75.8

Partiler	Aldıkları oy
AP	12.620
CHP	12.638
CGP	14.973
DP	7.107
MHP	5.036
MSP	12.063
Bağımsız	17.219

5 Haziran 1977
Milletvekili seçimleri
Katılma oranı: % 76.4

Partiler	Aldıkları oy:
AP	20.051
CHP	11.769
CGP	9.692
DP	1.478
MHP	6.149
MSP	6.047
Bağımsız	40.176

Anayasa halk oylaması sonuçları
YIL: 1961
Kabul % 83 — **Red** % 17

YIL: 1982
Kabul % 96.4 — **Red** % 3.6

AĞRI VALİ VE BELEDİYE BAŞKANI KUTLU AKTAŞ

29 Haziran 1981 tarihinden bu yana valiliğini yapmaktan onur duyduğum Ağrı ilimiz, Anadolu'nun en doğusundaki topraklarda kurulmuştur. Kentin doğu sınırının komşu ülke İran topraklarıyla çizilmiş olması, O'na ülkemizin Asya'ya açılan kapısı olma özelliğini de kazandırmıştır. Özellikle son yıllarda İran'la olan ticaretimizin gelişmesi, ilimiz sınırlarındaki Gürbulak Sınır Kapısı'nın önemini somut biçimde ortaya çıkarmıştır. Kentin bu özelliği Ağrı'ya bir yandan ekonomik canlılık getirirken, sosyal, kültürel, bir takım gelişmelerin de başlangıcını oluşturmuştur.

Gürbulak Sınır Kapısı'nın kente olan katkıları değerlendirilirken, zengin yeraltı ve yer üstü kaynaklarına sahip Ağrı'nın topyekün kalkınmasını sağlayacak çalışmalara da başlanılmış, hızlı bir kalkınma dönemine girilmiştir. Birçok kuruluşa ait hizmet binaları ve kamu görevlileri için konutlar devlet eliyle gerçekleştirilirken, eğitim, sağlık, spor, sulama tesisleriyle kent içi ve köylere ulaşan yolların yapım çalışmaları büyük bir hızlılık içinde sürdürülmektedir. Yapımına 1982 yılı öncesinde başlanılan ve bölgedeki işsizlik sorununa büyük ölçüde çözüm getirecek olan şeker fabrikası inşaatı büyük bir hızla sürmektedir.

Devletin yanısıra, Belediye ve İl Özel İdarasi ile kentteki gönüllü halk kuruluşları da bu kalkınma hamlemize canla başla katılmaktadırlar. İl Özel İdaresi'nce bölgenin ekonomik kalkınmasında önemli rol oynayacak günde 70 bin kapasiteli tuğla fabrikasının ihale edilmesi, tarım ve hayvancılık konularında yol gösterici islah çalışmalarına ağırlık verecek tarımsal eğitim ve üretim tesislerinin kurulmasına başlanılması, Eleşkirt ilçesinde, ağır kış şartları geçiren bölgenin büyük ihtiyacını karşılayacak linyit kömürü işletmesinin çalıştırılması, il merkezi yakınına kaplıca, Balık Gölü çevresine motel yapılması örnek gösterilebilir.

Belediyelerimiz de belde sakinlerinin daha uygarca yaşamalarını sağlayacak çok yoğun bir çalışma içine girmişlerdir.

Bütün bu çalışmaların yanısıra, etüt ve projeleri biten Patnos ve Şekerovası barajları, Diyadin Hidroelektrik Santralı'nınönümüzdeki yıl programına alınıp yapımlarına başlanılması büyük arzumuzdur.

Ulu Önder Atatürk'ün ilkeleri ve gösterdiği doğrultuda, çizdiği yolda, millet ve devlet bütünleşmesiyle her türlü zorluğun yenileceği inancı içinde, bütün çalışmalarımızda büyük destek ve yardımlarını gördüğüm Ağrılılara teşekkür eder, vatandaşlarına bu girişimiyle seslenebilme imkânı veren gazetenize şükranlarımı sunarım...

Protokol

★ **KUTLU AKTAŞ:** Ağrı Valisi ve Belediye Başkanı.
★ **FUAT ŞENEL** (Tümgeneral): 12. Piyade Tümen Komutanı.
★ **HASAN YILMAZ:** Cumhuriyet Savcısı.
★ **LÜTFÜ KIRANŞAL** (Jan. Albay): İl Jandarma Alay Komutanı.
★ **TEZCAN ÖZKANLI:** Emniyet Müdürü.
★ **HİKMET YÜKSEL YALÇIN:** Millî Eğitim Müdürü.
★ **İSMET BİÇİM:** Defterdar.
★ **O. NURİ DAĞAŞ:** Sağlık Müdürü.
★ **HALİS YAŞAR:** YSE Müdürü.
★ **İSHAK ALPASLAN:** Bayındırlık Müdürü.
★ **CEZAYİR YARAR:** İl Müftüsü.

İLÇELERİNİ TANIYALIM

Ağrı merkez ilçe

AĞRI ili merkez ile birlikte sekiz ilçeden oluşmaktadır. İlçelere bağlı olarak yedi bucak ve 557 köy bulunmaktadır. Ayrıca köylere bağlı ve "Mezra" olarak adlandırılan 217 yerleşim yeri vardır. Yerleşim genellikle küçük birimler şeklinde, çok dağınıktır. Bu dağınıklık devlet yönetimini olumsuz yönde etkilemektedir.

Merkez ilçenin 15 mahallesi vardır. Ağrı ilinin merkezi olan Karaköse'nin kuruluş tarihi belli değildir. 1800 yıllarında 15 haneli bir köy iken Şorbulak adını taşımakta ve Hamur bucağına bağlı bulunmakta idi.

1834 yılında bucak olmuş, bazen Diyadin bazen de tutak ilçelerine bağlanarak idare olunmuştur. 1869 yılında ilçe olmuş ve Beyazıt sancağına bağlanmıştır. 1927 yılında il merkezi Karaköse'ye nakledilmiş, 1938 yılında da Karaköse adı Ağrı'ya dönüştürülmüştür.

DİYADİN Erzurum'dan İran'a giden uluslararası E-23 transit yolu üzerinde Taşlıçay ve Doğubeyazıt ilçeleri arasındadır. 4871 hane olan ilçenin nüfusu 33 bin 158 kişidir. İlçeye 15 km. uzaklıkta Kaya mezarları vardır. İlçeye bağlı 53 köy bulunuyor.

DOĞUBEYAZIT 6381 haneli ilçenin 73.794 kişilik bir nüfusu vardır. Ağrı'nın gerek nüfus gerek ekonomik durum yönünden en gelişmiş ilçesidir. Gürbulak Sınır Kapısı'na olan yakınlığı nedeniyle ilçedeki ekonomik ve sosyal yaşam öteki illere oranla daha yüksektir.

ELEŞKİRT Erzurum-Ağrı arasındaki transit yolun tam ortasında kurulmuştur. İlçede 44 bin 124 kişi yaşar. İlçenin tek tarihî yapısı 1687 yılında yapılan Toprakkale Camii'dir. Restore edilmiş durumdadır.

TAŞLIÇAY Ağrı-Diyadin arasındaki transit yol üzerindedir. Nüfusu 21.931 kişidir. İlçeye 40 km. uzaklıktaki Balık gölü bölgenin ilgi çeken turistik yerlerindendir.

TUTAK Ağrı-Muş karayolu üzerindedir. İlçede 32 bin 53 kişi yaşar. İlçeye 20 km. uzaklıktaki Yeraltı kilisesi turistlerin ilgisini çeker.

HAMUR Tutak-Ağrı arasında 19 bin 821 nüfuslu bir ilçedir. İlçeye bağlı 45 köy bulunmaktadır.

PATNOS 59 bin 2 nüfuslu ilçeye bağlı üç bucak ve 86 köy bulunur. Tutak-Muş karayolu üzerindedir.

Sağlık Hizmetleri

İl merkezinde 100 yataklı bir devlet hastanesi, Doğubeyazıt ilçesinde de 30 yataklı bir sağlık grubu hastanesi bulunmaktadır.

İlde, SıtmaEradikasyonu, Çevre Sağlığı, Ana ve Çocuk Sağlığı, Nüfus Planlaması, Lepra-Frengi, Trahom Savaş, Verem Savaş başkanlıkları olmak üzere yedi halk sağlığı başkanlığı bulunmaktadır.

Ağrı'ya bağlı Eleşkirt, Patnos ve Tutak ilçelerinde de onar yataklı sağlık merkezleri bulunmaktadır. İl merkezi ve Doğubeyazıt ilçesinde iki tane Verem Savaş Dispanseri vardır. Yine aynı yerlerde iki adet Entro-Bakteri Teşhis Ünitesi vardır. Ayrıca ikisi il merkezinde, yedisi ilçe merkezlerinde, 23 tanesi de bucak ve köylerde olmak üzere toplam 32 sağlık ocağı bulunmaktadır.

Nüfus

Ağrı ilinin kent ve köy nüfusunun genel toplamı 368 bin 009'dur. Yüzölçümü ise, 11 bin 376 km2'dir. Nüfus yoğunluğu kilometrekareye ortalama 32 kişi düşmektedir.

Ağrı'daki Türklerin bir kısmı, 93 harbi denen 1877 Rus Savaşı'nda Kars'tan gelenlerdir. Daha sonra gelen Türklerden Rusya muhacirlerini "Karapapak" denmektedir. Bu iki grup da Sun-i'dir. Caferi olan İran göçmenleri ise, Acem ve Azerî olarak adlandırılmaktadırlar.

1980 sayımına göre öğrenim çağında olan çocuk sayısı, yaklaşık 48 bindir. Halen Ağrı ili ilkokullarında toplam öğrenci sayısı 42 bin 398 kişidir. İl genelinde okumayazma oranı yüzde 45'dir.

Vergi Rekortmenleri

1. **FAHRETTİN KOLAN** (İhracatçı-Doğubeyazıt). 10.739.000 TL.
2. **KADIR OSMANAĞAOĞLU** (Akaryakıt Bayii) 6.788.000 TL.
3. **AHMET SALMAN** (İhracatçı, Doğubeyazıt). 4.763.000 TL.
4. **HÜSEYİN KONYAR** (İhracatçı-Doğubeyazıt). 3.208.000 TL.
5. **BAHATTİN ALPASLAN** (Nakliyeci). 2.308.000 TL.

iklimi

Ağrı ilinin kurulduğu bölgede sert bir kara iklimi egemendir. Kışlar çok soğuk, yazlar ise sıcak geçer. İlk ve sonbahar ise çok kısa geçer. Türkiye'nin Erzurum ve Kars'tan sonra üçüncü soğuk ilidir.

Kentte en yüksek sıcaklık 39.9 derecedir. En düşük sıcaklık ise — 43.2 derece olarak saptanmıştır. Ortalama sıcaklık 6.1 derecedir. Yağışlar kışın kar, ilkbahar ve yaz aylarında yağmur şeklindedir. Kar yerde 115 gün kalır. Yıllık ortalama yağış oranı 528.5 Kg/m2'dir.

Hazırlayan: UZMAN SAĞLIK

Evlenmek isteyen Ağrılı delikanlı bunu bardak, çanak kırarak belli eder

ÇOĞU Anadolumuzun folkloru kahramanlık, mertlik, konuksevirlik ve kardeşlik duygularını simgeleyen bir folklor türüdür. Doğu Anadolu'nun en doğusundaki Ağrı bölgesi folkloru da bütün görüntüsüyle aynı özellikleri yansıtır. Oyunlar kadınlı erkekli oynandığı gibi ayrı ayrı da oynanır. Nesilden nesile günümüze dek ulaşan bu folklorik değerler, Ağrı Halk Eğitim Merkezi'nce yaşatılmak için uğraş verilmektedir.

Yörede **Çobanali, Basso, Laççi, Zeyniko, Papuri, Çimençiçek, Koçaklama, Atabarı, Lurke, Yüksel, Tillara, Ömerağa, Karagözlüm** ve **Ağrı Sallaması** adlı oyunlar oynanır.

YÖRESEL ERKEK FOLKLOR GİYSİLERİ: Başlarına puşu denilen sarıklı ve gösterişli bir bez dolarlar. Bazı yerderde tiftik kalpak üzerine vala dolanır. Üstte işlik denen beyaz veya renkli gömlek üstüne de genellikle siyah ve gri renkli yelekler giyilir. Bele kuşak sarılır. Yeleğin üzerine saat köstekleri sarkıtılır. Şalvar olarak siyah renkli şalvarlar giyilir. Ayaklarda çarık ve dizlere kadar dizleme denilen çoraplar giyilir.

YÖRESEL KADIN FOLKLOR GİYSİLERİ: Başta kofi denilen fes biçiminde bir şapka vardır. Kofi renkli valalarla tamamen sarılır. Kofinin alın kısmında altın renkli pullar vardır. Sırtta yedietek denilen entari giyilir Ertarinin hir bir parçası ayrı ayrı renktedir. One peştemal takılır. İlin bazı yerlerinde önü açık bir başka entari giyilir. Bu entarinin uçları belden kemer ile iliştirilir. Bu kemerler altın ya da gümüştendir. Günlük işlerde kadınlar kemer yerine kuşak bağlarlar. Entarinin altında bol bir şalvar topuğa kadar uzanır. Şalvarın alt uçları döğmelidir. Kolları koçak takılır ayaklara yemeni ve lastik giyilir.

GÖRENEKLER

Ağrı bölgesinde yaşayan halk, kendisine yıllar öncesinden ulaşan bazı gelenek ve görenekleri günümüze dek yaşatabilmiştir.

Bölgede evlenme yaşı genellikle 13-14 dolayındadır. Evlenme isteği delikanlıların bardak çanak kırmalarıyla başlar. Kızlarda evlenme isteği, sık sık su taşımak, sürme çekmek, çehiz hazırlamak, baygın bakma ve alımlı giyinmek gibi bazı davranışlarla kendini belli eder. Bahtın açılması için gilik tuzlu ekmek hazırlanır ve kargarın gelip götürmesi için bacaya konur. Gilikten iki tane hazırlayan genç kız birini gece yer ve su içmeden konuşmadan yatar. Sabahleyin annesine gece kendisine kimin su verdiğini anlatır.

Erkeğin evleneceği kız bulununca erkeğin anası kız evine hatırı sayılır birkaç kadınla dünürlüğe gider ve **"Allah'ın emri, Peygamber'in kavli ile kızınızı istemeye geldik"** der. Kız anası durumu bildiği halde şaşırmış gibi görünür ve düşünür. Sonra da **"Hele bir babasıyla konuşalım, münasip görürse he diyelim"** yanıtını verir. O gece düşünürler Ertesi gün dünürcüler yanıt almaya gelirler.

NİŞAN: Söz kesilmesinden sonra nişan hazırlıkları başlar. Hediyeler alınarak kız evine nişan takmaya gidilir. Eğlence sırasında oğlan tarafının getirdiği armağanlar yüksek sesle konuklara takdim edilir. Nişan yüzüğü takılır, şerbetler içilir yemekler yenir.

EVLENME

SİNİ DÖNMESİ: Nişandan sonra **"sini dönmesi"** diye adlandırılan, kız evinden oğlan evine iç çamaşırı, traş takımı gibi çeşitli armağanlar gönderilir. Siniyi getirene para verilir ve armağanlar dağıtılır.

ÇEHİZ AÇMA VE KINA GECESİ: Okuyucu denilen bir kadın tarafından çarşamba günü çehiz asmaya, cuma günü de kına gecesine davet edilen konuklar teşhir edilen çehizi görürler. Kına gecesi kızın baba evindeki son gecesidir. Sağdıçlar eşliğinde gelin ana ve babasından başlamak üzere sıra ile el öper ve dua alır. Gelinin oyuna kaldırılması için:

"Gelin gel bara bara
Öldüm yalvara yalvara
Gelin barda tekerlenir
Öptüm ağzım şekerlenir"
türküsü söylenir

Evlenme yaşı genellikle 13-14 yaşlarıdır. Evlenme çağına gelen delikanlı çanak çömlek kırarak dikkati çeker. Kızlar ise, sık sık su taşımak, sürme çekmek, çehiz hazırlamak, alımlı giyinmekle bu arzusunu belli eder.

Genç kızların bahtlarının açılması için "Gillik" tuzlu ekmek hazırlanarak bacaya konur. Karganın ekmeği alıp götürmesi için dua edilir. Hazırlanan bir diğer tuzlu ekmeği bahtı açılması istenen genç kız yer ve konuşmadan ve su içmeden yatar.

HALK OYUNLARI

Ağrı yöresinde oyun türü "Halay" ve "Bar"dır. Oyunların hemen hemen hepsinin birer ezgisi vardır. Ezgiler çoğunlukla aynıdır. Ancak sözler, irticalen söylenir. Davul, zurna, mey, tulum, dilli kaval, dilsiz kaval, eldefi ve bağlama, yörenin halk çalgılarını teşkil eder.

Üç ayak, Zeyno, Çimen-i çiçek, Meyriko, Gelin gel bara, Hassiko, Papbure, Köylü kızı, Kofi, yörenin sevilen oyunları arasıda yer alır. Büke Baran, Köşegeni, Pez ke de gibi seyirlik oyunlar olarak dikkati çeker.

BİR EFSANE

Adını yanıbaşındaki ulu dağdan alan Ağrı, ününü efsaneleriyle tüm dünyaya yaymıştır. "Ağrı dağı ve Adem ile Havva", "Ağrı Dağı ve Nuhun Gemisi", "Ağrı Dağı ve Kerem ile Aslı" ünlü efsanelerini teşkil eder.

Kerem ile Aslı Doğubeyazıt ve İshak Paşa Sarayı arasında bulunan keşişin bahçesinde buluşmuşlardır.

"Kerem'in yolu bir gün keşişin bahçesine düşer. Keşişin güzel kızını görür ve âşık olur. Adı Aslı olan kızı görebilmek için keşişin karısının ileri sürdüğü teklifi kabul eder. Bütün dişlerini çektirir. Kerem, sevgilisi Aslı'yı ister, verilmediğini görünce zayıflar, solar... Nihayet buluşurlar. Fakat kızın üzerinde sihirli bir entari vardır. Düğmelerden biri açılırken, diğeri kapanmaktadır. Dertli Kerem, aşkından kuru ağaca dönmüştür. Öyle bir (Ah) çeker ki, ağzından çıkan alevle tutuşup yanar ve kül olur. Kerem'in küllerini saçlarıyla süpüren Aslı'da yanıp kül olur."

Gezilecek yerler

AĞRI ili tarih boyunca doğudan Anadolu'ya geçişe bir kapı olmuştur. İlin bu geçit özelliğinin bir sonucu olarak, bölgeden geçen çeşitli ulus ve kavimlerin kültürleriyle ilgili yapıtlar, günümüze dek gelebilmiştir. İşte Ağrı gerek bu özellikleri, gerekse doğal güzellikleriyle her mevsim yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmiştir.

Kentte turistlerin ilgisini çeken bölge ve yapıtları şöyle özetleyebiliriz:

AĞRI DAĞI: Gerek kendi özellikleri, gerekse kendisiyle ilgili çağlar boyu anlatılagelen efsaneler turizm açısından Ağrı dağını her dönemde ön plana çıkarmıştır. Özellikle Nuh tufanı ve Nuh'un gemisi ile ilgili efsane nedeniyle bölge tarih boyunca araştırmalara neden olmuştur. Ancak dağ, bugünkü haliyle, dağcılar dışında turistlerin çıkmasına olanak tanımamaktadır.

İSHAK PAŞA SARAYI: Doğubeyazıt ilçesinin 5 km. uzağındadır. 7600 m2'lik bir alan üzerine kurulmuştur. Selçuklu, Osmanlı ve Fars uygarlığı izlerini taşır. Tek kapılı olup kitabesine göre Hicrî 1199, Miladî 1784 yılında yapılmıştır. Dünyada kalorifer tesisi olan ilk binadır. Saray çevresinde tarih olarak daha eskilere dayanan kale ve sur yıkıntıları vardır.

AHMED-İ HAN-İ TÜRBESİ: Yörede Hani Baba türbesi olarak anılır. İshak Paşa Sarayı'nın karşısındaki tepe üzerinde kurulmuştur. Yapı olarak somut bir özelliği yoktur. Sevilen büyük bir İslâm düşünürüne ait türbe olmasıyla ilgi çeker. Genellikle yerli turistlerin ziyaret ettikleri bir yapıttır.

METEOR ÇUKURU: Gürbulak Kapısı ile Sarıçavuş köyü arasında ve İran sınırına 2 km. uzaklıktadır. Büyüklük bakımından Alaska'dakinden sonra dünyada ikinci sıradadır. 70-80 yıl kadar önce oluşmuştur. 35 metre çapında ve 60 metre derinliğindedir. Düşen taşın üstü toprakla kapanmış durumdadır.

AZNAVUR TEPE: Patnos ilçesine 4 km. uzaklıkta olan bu tepe üzerinde Urartu'lardan kalma Halid-i Mabedi diye anılan harabeler, Girit Tepe üzerinde de yine Urartu'lara ait saray ve kale kalıntıları bulunmaktadır.

BALIK GÖLÜ: Taşlıçay ilçesine 40, Doğubeyazıt'a 60 km. uzaklıktadır. İçinde alabalık ve sazan balığı bulunan ve güzel bir görüntü veren göle halk Balık Gölü der.

ŞİFALI SULAR: Isıları 60-70 derece arasında değişir. Diyadin Köprü, Davut, Yılanlı ve Tazekent bölgelerinden çıkar. Tümünde demir ve kükürt bulunur. Köprü kaplıcasının tortuları, Murat nehri yatağı üzerinde doğal bir köprü oluşturmuştur.

Kentin tarihi

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI Sunar

AĞRI ili adını Türkiye'nin ve Avrupa'nın en yüksek dağı olan Ağrı Dagı'ndan alır.

Kentin tarihî, çok eskilere dayanır. Bilindiği kadarayla M.Ö. XV. yüzyılda hüküm süren Hurri Mitani Krallığı'nın sınırları bugünkü Ağrı'nın da büyük bir bölümünü içine almaktadır. Kentin bulunduğu bölgede daha sonra sırasıyla Urartular, Kimerler, M.Ö. VI. yüzyılda Persler, M.Ö. IV. yüzyılda da Makedonya Kralı İskender egemen olmuşlardır. İskender'in ölümünden sonra bölgede kısa süreli çeşitli krallıklar kurulmuştur. Kent, M.Ö. I. ve II. yüzyıllarda Partlarla, Romalılar arasında birçok kez el değiştirmiştir. Daha sonraları Bizans, Sasani ve Arapların devamlı saldırılarına uğrayan bölge, Malazgirt zaferinden önce Selçuklu egemenliğine girmiştir. Selçuklu egemenliğini izleyen yıllarda, ise Celaleddin-i Harzemşah,Moğollar, İlhanlılar, Karakoyunlular, Akkoyunlular ve Safeviler XVI. yüzyıla kadar Ağrı ili ve çevresini ellerinde tutmuşlardır. 1514 yılında **Yavuz Sultan Selim, Şah İsmail'i** Çaldıran'da yenince bölge Osmanlı egemenliğine girmiştir. Bir ara Safeviler, kenti geri almışlarsa da **Kanuni Sultan Süleyman** zamanında kesin olarak Osmanlı topraklarına bağlanmıştır.

Bölge, 1877 - 1878 Rus savaşında işgal edilmiş, fakat aynı yıl Berlin Andlaşmasıyla yeniden iade edilmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda bir kez daha işgal edilen bölge 1920 Gümrü Andlaşmasıyla son kez Türk topraklarına katılmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde, il merkezi **"Beyazıt"** adıyla Doğubeyazıt'da bulunuyordu. 1927 yılında ise il merkezi Karaköse'ye nakledilmiştir. 1938 yılında ise Karaköse adı Ağrı'ya dönüştürülmüştür.

AĞRI MERKEZ ŞUBESİ
GARANTİ BANKASI, güçlü kadrosuyla yurt dışı hizmetlerde de iddialıdır.

Nerelerde kalınır

HOTEL KILIÇASLAN
Kağızman Cad. 247. Tlf. 1116

ACAR PALAS
Erzurum Cad. Tlf. 1130

AKBULUT OTELİ
Yeni Van Cad. 35

DOĞU BEYAZIT KENT MOTEL
Rıfkı Başkaya Cad. Tlf. (D. Beyazıt) 77 - 440

SEFER OTELİ
Belediye Cad. Tlf. (D. Beyazıt) 53

GÜL OTEL
Güven Cad. 64. Tlf. (D. Beyazıt) 176.

OTEL ARARAT
Güven Cad. 64.

ERZURUM OTELİ
Belediye Cad.

TURİSTİK OTEL
Güven Cad.

TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"

Ağrı, "Nuh'un Gemisi", "İshak Paşa Sarayı" ve Alaska'dan sonra dünyada ikinci büyüklükteki "Göktaşı Çukuru" ile dünyaca bilinmektedir. İl, adını eski adı "Ararat" olan Türkiye'nin en yüksek dağı "Ağrı"dan almıştır. Ağrı dağı, Temmuz ve Ağustos aylarında dağcıların âdeta istilasına uğrar. Yaz mevsimi boyunca yabancı ve yerliler dağın çeşitli yükseklikteki müsait yerlerinde kamplar kurarlar.

Türk Ticaret Bankası 1974 yılından beri PATNOS şubesiyle Ağrılıların hizmetindedir.

TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"

EKONOMİ

TARIM VE HAYVANCILIK EKONOMİSİNİN TEMELİDİR...

AĞRI ilinin bulunduğu bölgede ekonomik yaşam, sert iklim koşulları ve dağlık oluşu nedeniyle yıllardır hayvancılığa dayanmaktadır. İç ticareti genel olarak hayvan ve ot alım-satımı oluşturur. Ot balyacılığı belirli kişilerin elinde bulunduğundan, yöreden sağlanan ot çok ucuz bir fiyatla üreticinin elinden çıkmaktadır.

Son yıllarda sınır ticareti biçimindeki dış ticaret önem kazandıysa da komşumuz İran'daki kargaşalıklar nedeniyle gereken boyutlara ulaşamamıştır.

İlde, halka açık tarımsal ve hayvansal ürünleri üretme ve değerlendirmek amacıyla bir anonim şirket girişimi son bir ay içinde gerçekleşmiştir.

SANAYİ

İlde büyük sanayi kuruluşları yoktur. Devlet yatırımı olarak, il merkezinde peynir ve tereyağı fabrikası, Et Balık Kurumu Kombinası, Doğubeyazıt'da yem fabrikası bulunmaktadır. Merkez Şeker Fabrikası'nın yapım çalışmaları hızla sürmükte 1984 yılında tamamlanması beklenmektedir. 1979 yılında temeli atılan Sümerbank'a ait halı ve yün ipliği fabrikasının yapımı ise durmuştur. Özel söktörün büyük çaplı sanayi çalışmasına örnek olarak yalnızca Karaca Un Fabrikası gösterilebilir.

İlde küçük sanayinin geliştirilmesini sağlamak için bir küçük sanayi sitesi yapı kooperatifi kurulmuş, çalışmalara başlanılmıştır. 335 üyeli kooperatifçe Suçatağı köyü yakınlarında 150 dönümlük bir arazi satın alınmış, proje çalışmaları tamamlanmıştır.

Ayrıca 75 dolaylarında işçi çalıştıracak olan Ağrı Tuğla Fabrikası da 1982 yılı Ekim ayında ihale edilmiş 1983 yılı sonunda inşaatın bitmesi planlanmıştır.

TARIMI

İlde genel olarak hububat ve pancar ziraatıyla uğraşılmaktadır. Tutak, Patnos ve Doğubeyazıt ovalarının geniş çapta sulanması için etüt-proje çalışmaları yapılmaktadır. Tarıma elverişli alanların bir bölümü ise ot üretimi için çayır olarak bırakılmaktadır. İlde büyük bir su potansiyeli bulunmasına karşın, halen 235 bin 522 hektar arazi sulanamamaktadır.

Ovalık arazinin 7901 hektarı devletçe, 77 bin 781 hektarı da halkın kendi olanaklarıyla sulanmaktadır.

İlde, makineli ziraat istenilen düzeye kavuşamamıştır. Yöre çiftçilerinin yüzde 40'ı traktörle ziraat yapabilmektedir. Yöre halkı makineli ziraatın faydalı olduğu bilincine yeni varmaktadır. Bugün ilde toplam 2 bin 471 adet traktör bulunmaktadır.

İlde yetiştirilen bitki türlerinin yoğunluğunu hububat ve şekerpancarı oluşturmaktadır. Üretilen ürünlerin tümü ilde halk tarafından tüketilmektedir. Üretim fazlası ise yılın durumuna göre Toprak Mahsulleri Ofisi 'ne satılmaktadır.

Meyvacılık ise genellikle çok geridir. Bu yıl (1982) teşvik mahiyetinde Başçavuş, Konuktepe ve Kocataş köylerinde bağ çubuğu dikimi yapılmıştır.

HAYVANCILIK:

Ağrı'nın en önemli gelir kaynağını oluşturur. Geniş mera ve otlaklar hayvancılığın tek dayanağıdır. Doğubeyazıt Yem Fabrikası da yem konusunda destek olmaktadır. Yörede yapılan hayvancılık mera hayvancılığına dayalı olduğundan ve ilkel yöntemlerle yapıldığından verim düşük kalmaktadır.

Ağrı il ve ilçelerinde 1982 yılı başı itibarıyla 20 bin 69 adet tek tırnaklı hayvan, 2 milyon 24 bin 390 koyun, 111 bin 200 keçi, 342 bin 210 sığır, 19 bin 660 manda, 465 bin 125 kanatlı hayvan olmak üzere toplam 2 milyon 982 bin 654 adet hayvan bulunmaktadır.

İl merkezinde her gün kurulan hayvan panayırında, Veteriner Müdürlüğü'nce kontrol çalışmaları yapılmaktadır. İlde ayrıca at yetiştiriciliğini teşvik amacıyla her yıl atyarışları düzenlenmektedir. Safkan Arap aygırlarıyla tabiî tohumlama çalışmaları yapılmaktadır. Ancak Türkiye genelinde olduğu gibi ata olan rağbet Ağrı ilinde de giderek azalmaktadır.

DOĞAL KAYNAKLAR

Maden Tetkik Arama Enstitüsü tarafından yapılan çalışmalar sonucu bölgede 30 bin tonluk asbest, 10 bin tonluk kükürt, 300 milyon metreküplük pomza, 30 kg./dakikalık tuz rezervi olduğu belirlenmiştir. Yine aynı kurumun çalışmalarıyla bölgede tuğla, kiremit hammeddesi, linyit, kaplıca suyu, maden suyu ile kireç ve çimento taşı rezervleri bulunduğu belirlenmiştir.

Eleşkirt ilçesi Hayrangöl köyü yakınlarındaki linyit kömür yatağında 1981 yılında yapılan deneme çalışmaları olumlu sonuç vermiş, ocağın işletilmesine 1982 yılında başlanmıştır.

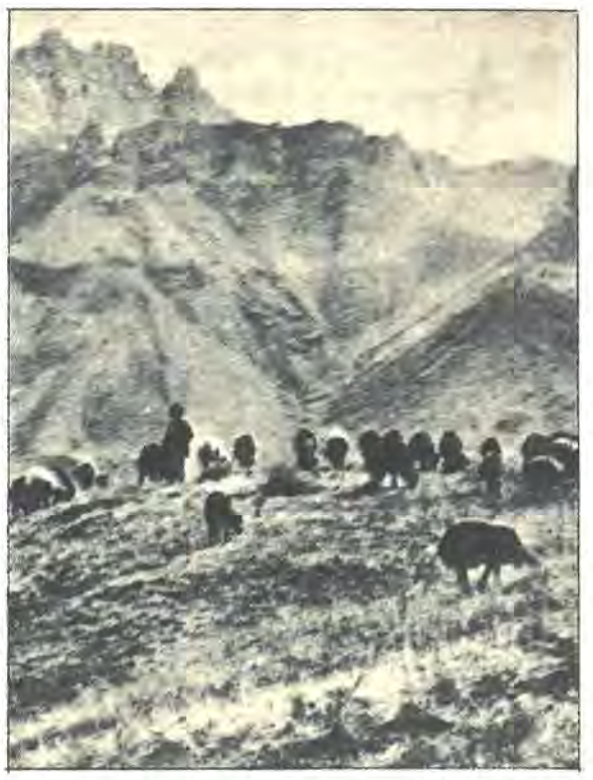

Ağrı'da hayvancılık oldukça ileridir. Kişi başına düşen koyun miktarı Türkiye genelinde en fazla olan illerdendir...

Ağrı'da göçebe çadırları çokça görülür. Göçerler geçimlerini genellikle kırsal kesimde hayvancılık yaparak temin eder...

KIRSAL KESİMDE GÖÇERLER ÇOĞUNLUKTA

Ağrı ilinde sosyal yaşam, kent merkezi, ilçe, bucak ve köyler olarak değerlendirildiğinde büyük değişiklikler göstermektedir. Köylerdeki evlerin çoğu, kerpiç ve taş yapılı, gereksinimi karşılama yönünden ilkeldir. Güvenlik düşüncesi ve sağlık nedeniyle evler tavana yakın, mazgal deliği gibi küçük deliklerle aydınlatılmaktadır. Kentteki yapılar ise, sahiplerinin mali durumları ve görgüleriyle doğru orantılı olarak daha sağlam, sağlıklı ve gereksinimi tamamen ya da kısmen karşılayacak biçimde yapılmıştır. Kent merkezinde ve bazı ilçelerde kanalizasyon varsa da yetersiz olup, yapımları belediyelerin güçlerini aşmaktadır.

Yörede dinlenme tesisi yok denecek kadar azdır. Ağrı Belediyesi bu yıl,

11 bin 374 m2'lik bir alan üzerine 100. Yıl Parkı'nın yapımına başlamıştır. Diyadin ilçesindeki kaplıcalar ise son bir yıla kadar düzenli bir işletme yapılmadığı için gerekli randıman alınamamıştır. Bu bölgede 1982 yılında başlayan çalışmalar geleceğin Ağrı'sına büyük katkılarda bulunacaktır

EĞİTİM

Türk kültürü, Selçuk Türklerinin 1071 Malazgirt zaferiyle birlikte Ağrı ili ve çevresinde yerleşmiştir. İl ve çevresi tarihin çeşitli dönemlerinde çeşitli ulus ve kavimlerin istilasına uğramışsa da bölgede genel olarak Türk, Osmanlı ve İran kültürleri etkin olmuştur.

Ağrı'da orta öğrenim hizmetleri ilk öğretime oranla daha gelişmiş bir durum göstermektedir. Bugün Ağrı'da bütün ilçe merkezlerinde ortaokul, Hamur dışındaki ilçelerde lise, Merkez, Eleşkirt, Patnos ve Doğubeyazıt ilçelerinde de İmam Hatip liseleri bulunmaktadır.

İl merkezinde ayrıca, Endüstri Meslek Lisesi, Ticaret Lisesi, Kız Meslek Lisesi, Diyadin, Eleşkirt ve Tutak ilçelerinde faal yatılı bölge okulları bulunmaktadır. Patnos ve Doğubeyazıt yatılı bölge okullarının yapımı da sürmektedir.

SPOR

Ağrı denince atletizm akla gelir...

ATLETİZMDE kros, uzun mesafe, maraton denilince ilk akla gelen ilimizdir Ağrı...

Ağrı bölgesinde yetişen birçok atlet, bugüne kadar Türkiye'yi uluslararası alanda en iyi şekilde temsil etti...

Ağrılı atleler, Balkan şampiyonalarında şeref kürsüsüne çıktılar ve altın madalyaların sahibi oldular...

Evet, Ağrı bölgesi, atletizm dalında hayli yoğun. Bu ilimizde atletizmi kayak sporu izliyor ve sonra da futbol tutkusu var.

Balkan Şampiyonu Sadık Salman, Balkan üçüncüsü İsmet Cengiz, Türkiye şampiyonu Bahattin Kaya, atletizmde Ağrı'dan yetişen süper isimler. Ağrılı diğer atletlerin arasında Hisar Kaya, İbrahim Doğan, Mehmet Yıldırım, Recep Yıldırım, Ayhan İnanlı, Nuri Ejder, Mehmet Demir, Ali Dokak, Güneş Kaplan, Necip Aslan yer alıyor.

Kayakçılara gelince: Bahri Yılmaz, Mehmet Silvan, Erhan Dursun, Ferzende Alptekin, Yakup Yılmaz, Resul Alptekin, Abdullah Yılmaz, Selahattin İlker, Şinasi Ünal, Yeter Aslan, Aynur Taşdemir, Fatma Pişiren, Cemalettin Kaya, Cemil Alptekin'i görüyoruz.

Masa tenisinde Bulut Turan, halterde Murat Aslan, Ağrı'nın ünlü sporcuları arasında yer alıyorlar.

Ağrı il merkezinde ve ilçelerde, atletizm, her Ağrılının ve okulun en büyük uğraşı...

Ağrı ilimizin sınırları içinde gerçek anlamda spor faaliyetinin tarihi oldukça yakın bir geçmişe dayanmasına rağmen özellikle kayak dalında çok eski yıllardan beri büyük bir hareketin varlığı görülür. Ancak bu kayak faaliyeti bir spor yarışmasından çok kış aylarının doğal bir ihtiyacı olarak kendini göstermiştir.

Ağrı'da spor faaliyeti Halkevleri ile başlar. Halkevi'nin spor kolu bu konuda öncülük ederken Ağrı'ya başta atletizm olmak üzere birçok spor dalını da sokmuştur.

Ağrı'da ilk spor kulübü 1952 yılında kurulabildi. Karaköse Gençlik Kulübü, Ağrı ilimizin ilk spor kulübü olmak özelliğini taşır.

Şeref Saraçoğlu, Salih Zeki Özdemir, Nihat Tugaç, Zeki Barut, Kadir Koç, İzzet Baydak, Yıldırım Sümer, Halis Akkılıç, Celâl Eraslan ve İsmet Demiroğlu gibi kişiler de bu ilimizde sporun yerleşip kalkınması için büyük çaba harcadılar.

Ağrı bölgesi, başta kayak, dağcılık ve atletizm olmak üzere bir çok spor dallarında tanınmış sporcular yetiştirdi. Özellikle kayak ve atletizm dallarında millî formaya birçok Ağrılı sporcu kazandırdı. Kayakta Servet Kutlay, Dursun Yılmaz, Yaşar Ören, Elfesya Alptekin, Bahri Yılmaz, Cemalettin Kaya, Resul Alptekin, Cemil Alptekin ve Selahattin Ülker kayak dalında Ağrı'da yeişip Ay-Yıldızlı formaya yükselmiş elemanlar arasındadır.

Atletizmde Yusuf Çınkılıç, Mehmet Yıldırım, Bahattin Kaya, Cengiz Gökçe, Kemal Murat, Ertuğrul Süzer ve özellikle Sadık Salman bu bölgeden yetişen değerler arasındadır. Sadık Salman, kros yarışmalarında adını yurt sınırlarının dışına duyurmuş bir şampiyondur.

Halen Ağrı bölgesinde futbol, atletizm, kayak, masatenisi, halter, boks ve dağcılık sporları yapılmaktadır. Bu dallarda ciddî bir faaliyet göze çarpmaktadır.

Ağrı ili denince sporda yetiştirdiği ünlü atletler akla gelir. Bunların en önde gelenlerinden biri de Sadık Salmandır.

AĞRI'NIN SPOR KULÜPLERİ

Ağrı ilimizde sekiz spor kulübü faaliyet göstermektedir. İlin spor kulüpleri şunlardır:

AĞRISPOR GENÇLİK KULÜBÜ: 1952 yılında ilin ilk spor kulübü olarak kurulan Karaköse Gençlik, 1956 yılında ilin ikinci spor kulübü olarak kurulan 15 Nisan Gençlik ve 1959 yılında kurulan Ağrıgücü Gençlik kulüplerinin birleşmeleri sonucu 1970 yılında kuruldu. Forma rengi Yeşil - Beyaz olan kulüp voleybol. atletizm, masatenisi ve dağcılık dallarında faaliyet göstermektedir.

MURATSPOR GENÇLİK KULÜBÜ: Önceleri Esnafspor Kulübü olarak kurulup faaliyet göstermiş. 1965 yılında Muratspor adını almış kulüp futbol, atletizm, masatenisi, voleybol ve dağcılık dallarında faaliyet göstermektedir. Forma renkleri Sarı - Kırmızıdır.

DAĞCILIK GENÇLİK KULÜBÜ: 1970 yılında kurulan kulüp futbol, atletizm masatenisi, dağcılık ve voleybol dallarında faaliyet göstermektedir. Forma renkleri Kırmızı - Siyahtır.

TAŞLIÇAY GENÇLİK KULÜBÜ: 1956 yılında kurulan kulüp futbol, voleybol, basketbol, atletizm ve kayak dallarında faaliyet göstermektedir. Forma renkleri Yeşil - Beyazdır.

DOĞUBEYAZIT GENÇLİK KULÜBÜ: Doğubeyazıt ilçesinin spor kulübü olarak 1957 yılında kuruldu. Atletizm, futbol, dağcılık, masatenisi ve voleybol dallarında faaliyet gösteren kulübün forma renkleri Kırmızı - Beyazdır.

KÜPKIRAN GENÇLİK KULÜBÜ: Ağrı il merkezinin güneyinde küçük bir köyün (Küpkıran köyü) spor kulübüdür. Futbol, atletizm, güreş, dağcılık ve voleybol dallarında faaliyet gösteren bu köy kulübünün renkleri Kırmızı - Mavidir.

KAYAK İHTİSAS KULÜBÜ: 1967 yılında kulüp kayak sporuyla uğraşmaktadır. Milli kayak ekibimize pek çok kayakçı vermiş bulunmaktadır.

BİNİCİLİK KULÜBÜ: 1968 yılında kurulan kulüp yalnız binicilik sporuyla uğraşmakta ve bir ihtisas kulübü hüviyetini taşımaktadır.

AĞRI BEDEN TERBİYESİ BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜNÜ TANIYALIM

Beden Terbiyesi Bölge Müdürü: Mehmet Yıldırım.

Adresi: Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü, Ağrı.

Telefon numarası: 1991, 1261.

Bölgedeki memur sayısı: 31.

Bölgedeki lisanslı sporcu sayısı: 2150 erkek, 350 bayan.

Bölgedeki spor tesisleri: Şehir Stadı 500 kişilik tribün, spor salonu, Doğu Beyazıt Stadı 750 kişilik tribün.

1982 yıllık bütçesi: 15 milyon 980 bin 548 lira.

AMASYA

05

Yüzölçümü: 5.452 km2
Nüfus: 341.287
İlçeler: Göynücek, Gümüşhacıköy, Suluova, Taşova, Merzifon
Köy Sayısı: 360
Doktor Sayısı: 44
Hastane Yatak Sayısı: 10 bin kişiye 13.33
Okur-Yazar Oranı: % 62.3
Otomatik Telefon Kodu: 3781

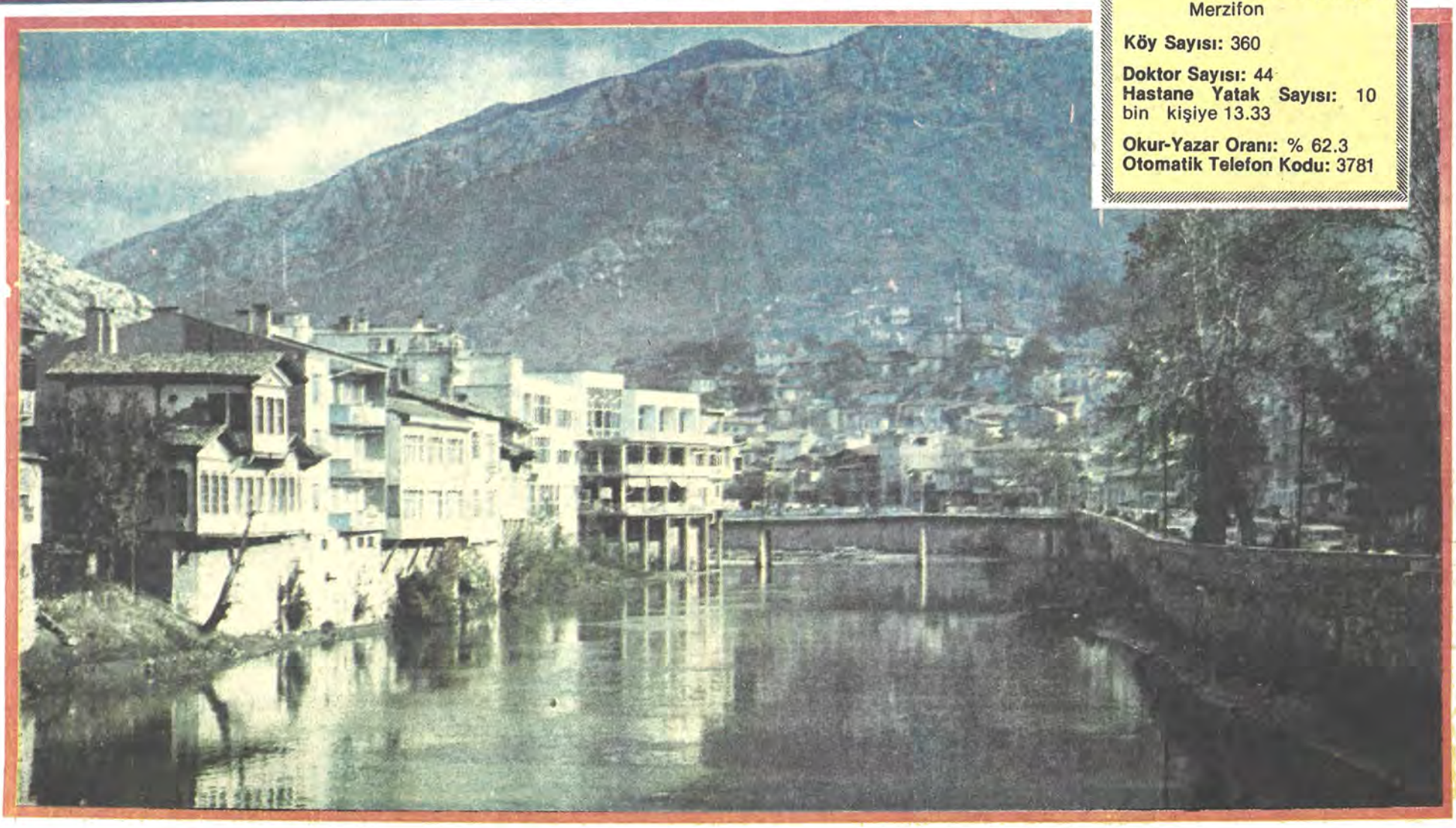

Uzun yıllar şehzadelerin yönettiği şirin kentimiz

METE AKYOL

AMASYA'nın başının üstündeki yerinde görkemli bir anıt dikliğiyle yükselen kaya dağlar, doruğundan etek kıvrımlarına uzanan yarlarında, karşısındaki beş bin yıllık tarihin yaşam izlerini yansıtan belgesel yazıt görünümleriyle, sadece Amasya kentinin değil, Amasya tarihinin de simgesini oluşturmaktadırlar.

Kuruluş tarihi kesinlikle saptanılamamış olmasına karşın Amasya'nın "yaşam ağacı"nın kökleri, Milat'tan üç bin yıl öncesinin derinliğine kadar uzanmaktadır.

Milat'tan önce 190-211 yılları arasında yaşayan Roma İmparatoru Semtimus Severus'a özgü "**Ameseia sikkesi**"ndeki adıyla tarihsel bir belgede ilk kez yer alan Amasya, binlerce yıl sonra. 1919'da, "**Amasya Tamimi**"nde de yer alarak, tarihsel talihini, Türkiye Cumhuriyeti'nin doğum günlerinin belgelerinde de kanıtlamıştır.

Amasya'nın, Hititlerle başlayan "**bilinen**" tarihinde, Frigler, Kimmerler ve Lidyalılar, daha sonra ise **Pers Satraplığı** ve **Pontus Krallığı** dönemleri yaşanmakta, bunları Roma İmparatorluğu dönemi ile, Bizans dönemi izlemektedir.

Adı nereden geliyor

Kuruluşu M. Ö. 2000 yıllarına dek uzanan Amasya'nın adını nereden aldığı konusunda değişik görüşler öne sürülmektedir. Bunlardan birine göre Amasya'nın ilk adı Medinet - ül Hükema, yani akıl ve bilgi sahiplerinin şehridir. Bir diğer görüşe göre ise Amasya'nın ilk adı bilginlerin merkezi anlamına gelen Kubbet-ül Ulema'dır. Fransız seyyahı Perrot ise, 1861 yılında Amasya'ya gelişinden sonra yazdığı anılarında, Amasya'nın ilk adının Amesiya olduğunu iddia etmiştir. Amasyalılar arasında yaygın olan inanışa göre ise Amasya'nın eski adı Elma diyarı anlamına gelen Elmasiye'dir.

Kentlerimizin tarihçesi bir kültür hizmeti olarak GARANTİ BANKASI'nca hazırlanmıştır.

Yazısı 35. Sayfada

Alparslan'ın "**emir**"lerinden Melik Danişmend'in, Amasya Kalesi'ni alıp, Bizans Valisi Justinianus'u astırmasıyla sona erdirdiği Bizans döneminden sonra Danişmendliler yönetimine geçen Amasya, sırasıyla Selçuklular, Moğol-İlhanlı dönemlerini yaşamış, 1389 yılında da, Osmanlı topraklarına katılmıştır.

I. Sultan Murad, Amasya'yı ele geçirmek isteyen Kastamonu Beyi Candaroğlu ve onun emrindeki İsfendiyar Bey'in üzerlerine yürüyerek onları kaçırttıktan sonra, Şehzadesi Yıldırım Bayezid'i Amasya'ya göndermiştir.

Yıldırım Bayezid, Osmanlı topraklarına kattığı Amasya'nın ilk Osmanlı valisi olmuştur.

Bayezid, Amasya'dan topladığı birliklerle Kosova Savaşı'na katıldıktan bir süre sonra, Amasyaoğlu Mehmed Çelebi'ye verildi.

Mehmed Çelebi, 1413 yılında Çelebi Sultan Mehmed adıyla beşinci Osmanlı hükümdarı olarak tahta çıktı. Amasya valiliğine ise, oğlu Şehzade II. Murad'ı getirdi.

Amasya, II. Murad'ın doğum yeriydi.

II. Murad, 1421 yılında tahta çıktıktan 14 yıl sonra, büyük oğlu Şehzade Ahmed Çelebi, Amasya'ya vali olarak geldi.

Amasya'da dünyaya gelen Şehzade Ahmed Çelebi, Amasya'da sadece üç yıl valilik yaptıktan sonra, doğduğu bu kentte öldü.

Şehzade Ahmed Çelebi'nin ölümü üzerine Amasya valiliğine Şehzade Mehmed atandı.

Sultan Murad'ın dördüncü şehzadesi olan Amasya Valisi Mehmed, birkaç yıl sonra Osmanlı tarihine Fatih Sultan Mehmed adıyla geçmiştir.

Şehzade Mehmed, ilk öğrenimini Amasya'da yapmış, öğretmeni Amasyalı Hayreddin Hızır Çelebi olmuştur.

Amasya valiliğinden Manisa valiliğine atanmasından sonra Şehzade

Devamı 36. Sayfada

Sizlere hizmet vermekten mutluyuz

ANADOLU BANKASI
Hazine Bankası

Politik Kimliği

10 Ekim 1965

Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 75.3

Partiler	Aldığı oy
AP	38.687
CHP	18.743
CKMP	1.591

12 Ekim 1969

Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 67.4

Partiler	Aldığı oy
AP	38.628
CHP	17.808
CGP	4.702
MP	1.006
MHP	2.201
TBP	20.849
TİP	1.308

14 Ekim 1973

Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 69.3

Partiler	Aldığı oy
AP	23.892
CHP	26.079
CGP	11.966
DP	5.264
MHP	4.225
TBP	4.750
MSP	16.523

12 Ekim1975

Milletvekili ara seçimi
Katılma oranı: % 70.3

Partiler	Aldığı oy
AP	41.218
CHP	47.890
DP	2.299
MHP	2.574
MSP	5.936
TBP	1.698

5 Haziran 1977

Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı :% 81.8

Partiler	Aldığı oy
AP	48.026
CHP	57.594
CGP	1.723
DP	1.482
MHP	8.091
MSP	9.305
TBP	945
TİP	391

Anayasa halk oylaması sonuçları:
YIL: 1961

Kabul	Red
% 57	% 43

YIL: 1982

Kabul	Red
% 93.3	% 6.7

AMASYA VALİSİ: KORU ENGİN

«ATATÜRK BAĞIMSIZLIĞIMIZI AMASYA'DA İLAN ETMİŞTİ»

TÜRKİYEMİZİN en şirin illerinden bir tanesi olan Amasyamız, tarihin her safhasını ayrı ayrı dile getiren bir anıt-kent, yeraltı ve yerüstü kaynakları ile ülkemizin zirai, ve sınai hayatına canlı olarak katılan bir bölge, akarsuları, gölleri, ormanları, dağları ile kendine has güzelliği ve özelliği ile insanları kendisine bağlayan, aydın, çalışkan, vatansever halkının içten gelen samimi misafirperverliği ile de sımsıcak saran bir yurt köşesidir.

Tarih içinde Romalıların, Pontus krallıklarının, Danişmentlilerin, Selçukluların, İlhanlıların ve Osmanlıların hükümran olduğu Amasya, kartal yuvasını andıran kalesinin savunma kolaylığı nedeniyle her zaman yerleşme yeri olarak tercih edilmiş, tarihi olaylarda her zaman önemli rol oynamış ve denilebilir ki, Anadolu tarihi Amasya'da yazılmıştır.

Amasya, bu tarihi öneminin şahikasına Milli Kurtuluş Hareketimizin ulu önderimiz Atatürk tarafından fiilen başlatıldığı yer olması ile ulaşmış bulunmaktadır. Bilindiği gibi, ulu önder 22 Haziran 1919'da Amasya tamimi ile yedi düvele Türk'ün boyun eğmezliğini Amasya'dan ilan etmiş, özgürlük meşalesini Amasya'da yakmıştır.

Ulu önderimiz, Atatürk'ün aziz hatırasına her yıl düzenlenen 12 Haziran Atatürk'ü Anma Günü ve Fuarı, ilimizin kültürel ve ticari hayatının doruk noktasına eriştiği bir dönem olmaktadır. Bugünlerde Amasyamızın sesi, tüm Türkiye sathında duyulurken, Türkiye'nin kalbi de o tarihte Amasya'da atmaktadır.

Yerli ve yabancı ziyaretçilerin her zaman ilgisini çekmiş olan Amasya ili, bu misafirlerini Turizm Bankası'nın işlettiği modern Turban Amasya Oteli'nde misafir ederken, onları zengin müzesi, her biri ayrı ayrı bir sanat abidesi olan Selçuklu ve Osmanlı eseri cami ve türbeleri, ayrıca kral mezarları, kalesi ve Ferhat'ın, Şirin'in aşkı uğruna açtığı belirtilen su kanalları ile tarihin derinlik ve zenginliklerinde yaşatmaktadır.

Amasya halkının eğitim ve kültür düzeyi de çok yüksektir. Okur-yazar oranı en yüksek olan illerimiz arasında yer alır. 19 Mayıs Üniversitesi'nin Eğitim Yüksek Okulu ve Meslek Yüksek Okulu, bu yıl 700 memleket evladına yüksek tahsil verecektir.

Amasyamızın merkez ve ilçelerinde yaşayan halkımızın ekonomik hayatı büyük ölçüde tarıma, daha sonra ticaret ve küçük el sanatlarına dayalıdır. En büyük sınai tesisimiz Amasya Şeker Fabrikası olup, bu yıl 1 milyon tonun üzerinde şeker pancarı mübayaa etmiştir. Gökhöyük Devlet Üretme Çiftliği her türlü zirai konuda çiftçimize örnek olmakta ve çiftçimizi yetiştirdiği gibi, yetiştirdiği ziraat teknisyenleri ile Türkiye'mizin bu alandaki teknik eleman kaynaklarından birini teşkil etmektedir.

Halen yapımı sürdürülen barajımızın 1984 yılında ikmali planlanmış, bu surette 10 bin hektar arazi sulanır hale getirilerek, arazi verimi parasal olarak 10 katına çıkarılacaktır.

Amasyamızın gurur duyduğu diğer bir husus da 15. Piyade Er Eğitim Tugayı ile 5. Jet Ana Üs Komutanlığı'nın ilimiz hudutları içinde bulunmasıdır. Bu vesile ile ilimize gelen binlerce vatan evladı, Amasyamız ile dopdolu sıcak askerlik anılarını yurdun dört bir köşesine taşımakta, ayrıca ilimizin ekonomik hayatına da büyük katkılarda bulunmaktadırlar. İşte misafirperver Amasya halkının kahraman Türk ordusunun bu mümtaz birliklerini bağrında bulundurmanın kıvancı içinde göğsü bir başka kabarmakta, kalbi bir başka heyecanla atmaktadır. Vatanperver Amasyalılar, bu gurur ve heyecanlarını Türkiye'mizin istikrarlı bir huzur ve güven ortamına götürecek olan Anayasa'mıza yüzde 93'den fazla kabul oyu vererek, kanıtlamışlar ve bu surette sağlam sağduyularını ve siyasi olgunluklarını da ortaya koymuşlardır.

Her türlü güzel hizmete layık Amasya ve Amasyalıların Türkiye'mize bir kez daha tanıtmak için gazetenizin giriştiği bu olumlu faaliyetinden dolayı emeği geçenleri kutlar, Amasyalılar adına teşekkür eder, saygılar sunarım.

BELEDİYE BAŞKANI: ŞERAFETTİN DAĞISTANLI

"Su sorunu büyük ölçüde halledildi"

Amasya Türkiye'de hatta dünyada iki yönü ile tanınır. Bunlardan biri ziraat ve meyvecilik diğeri ise 2000 yıl öncesine dayanan büyük tarihi ile yetiştirdiği şehzadelerdir.

Halkının çoğu çiftçi olan Amasya'da ziraat oldukca fennileşmiştir. Elması dünyanın hiçbir yerinde aynı lezzet ve nefasette yetişmez. Cevizi çok yağlı ve lezzetlidir. Bir zamanların ünlü ipek kozacılığı ise yerini kiraza terketmiştir.

Çok eski tarihe dayanan milletlerin kalıntıları, halen kral mezarları ve kayalardan çıkan eski eşya ve eserler, civar vilâyetlerin en güzel müzesi ile teşhir edilmektedir.

Yapımı geçen sene tamamlanarak hizmete açılan bin tonluk su deposu ile Amasya'nın su sorunu büyük ölçüde giderilmiştir. Ayrıca 1983 yılında devreye girecek 500 tonluk bir su deposunun da temeli atılmıştır. Yollarımız asfaltlanmış şehrin hemen yarısının kaldırılmaları en iyi şekilde imar edilmiş,kalan bölümlerinin yapımı da hızla sürdürülmektedir. Senelerdir plan ve projesi ilgili bakanlardan onaylanıp çıkarılmayan Belediye Sarayı ve oto garajı ile ilgili gerekli izin alınmış ve hazırlıklara başlanmıştır. Bütün belediye araçlarının yağlama ve yıkama ihtiyacını kendi bünyesinde karşılamak için yaptırdığımız yağlama-yıkama istasyonu hizmete girmiş ve ayda 400 bin lira kâr sağlanmıştır. Kentin muhtelif yerlerine çocuk bahçeleri ve spor tesisleri yapılarak hemen her yaştaki çocuklar sokak ve kahve köşelerinden kurtarılmıştır.

Türkiye'nin en muhteşem Atatürk heykellerinden biri kent meydanımızda yapımı tamamlanmış, çevre düzenlemesi çalışmaları sürdürülmektedir. Muhtemelen 12 Haziran 1982 günü anıt açılışı yapılacaktır.

Türkiye'nin en modern gasilhanesi yakında hizmete açılacak ve cenazesi olan Amasyalılara, cenaze acısı dışında muamele işkencesi çektirilmeyecektir.

Yeni aldığımız dört adet otobüs ile kentin toplu taşıma sorunu rahatlatılmış ve toplam otobüs sayımız 22'ye ulaşmıştır.

İLÇELERİNİ TANIYALIM

AMASYA ili idarî bakımından altı ilçeye ayrılmıştır. Amasya şehrinin ve üç ilçe merkezinin nüfusu on binin üzerindedir. Öteki iki ilçenin nüfusu ise 10 binin altında bulunmaktadır

MERKEZ İLÇE

Amasya merkez ilçesinin yüzölçümü 718 km2'dir. Toplam nüfusu 1980'de 113.671 kişi olup, bunun 48.066'sı ilçe merkezinde, 65.605'i bucak ve köylerde yaşamaktadır.

İlçenin dört bucağı, dört kasabası ve 93 köyü vardır.

GÖYNÜÇEK

Çekerek ırmağı vadisinde ve ilin güneybatı yönünde kurulmuş olup, batıda Yozgat, güneyde Tokat ve Çorum illeriyle çevrilidir. 1954 yılına kadar bucak halinde bulunan Göynücek aynı yıl ilçe olmuştur.

Yözölçümü 569 km2'dir. Nüfus 1980 sayımına göre 22.305'tir. Nüfusun 2.285'i ilçe merkezinde 20.020'si ise bucak ve köylerde yaşamaktadır. İlçenin iki bucağı bir kasabası, 39 köyü olup, merkez ilçeye uzaklığı 45 km'dir.

GÜMÜŞHACIKÖY

Yüzölçümü 812 km2 olup, doğusu Merzifon,batısı Osmancık,kuzeyi Merzifon ve Vezirköprü ilçeleri,güneyi ise Çorum ile sınırdır. İlçenin nüfusu son sayıma göre 46.924 olup, 13.492 kişi ilçe merkezinde yaşamaktadır. 33.432 kişi ise bucak ve köylerde oturmaktadır.

İlçenin üç bucağı üç belediyesi ve 58 köyü vardır.

MERZİFON

İlçenin doğusunda Suluova, batısında Gümüşhacıköy, güneyinde Amasya ile ve Çorum ili, kuzeyinde ise Samsun ilinin Vezirköprü ve Havza ilçeleri yer alır.
Yüzölçümü 939 km2 olup nüfusu 1980 genel sayımına göre 62.133'tür. Nüfusun 32.130'u ilçe merkezinde, 30.003'ü bucak ve köylerde yaşamaktadır.

İki bucağı, iki belediyesi ve 65 köyü bulunan Merzifon ilçesinin merkez ilçeye uzaklığı 49 km2'dir.

SULUOVA

1957 yılında ilçe haline getirilen Suluova, Amasya'nın batısında, Merzifon'un doğusunda, Samsun ili Havza ve Ladik ilçelerinin güneyinde yer alır.

Yüzölçümü 465 km2'dir.Nüfusu 1980 sayımına göre 29.394'tür. Bunun 15.709'u ilçe merkezinde, 13.685'i ise köylerde yaşamlarını sürdürmektedir.

İlçenin yalnız merkez belediyesi ve 41 köyü vardır.

Merkez ilçe...

TAŞOVA

Tokat ilinin Erbaa ilçesine bağlı Yemişenbükü köyü iken 1944 yılında Tokat iline bağlı olarak ilçe teşkilâtı kuruldu. 1953 yılında ise Amasya iline bağlandı.

İlçenin doğusunda Erbaa, batısında Amasya ili ile Ladik ilçesi, kuzeyinde Çarşamba ve güneyinde Turhal ilçesi bulunmaktadır.

Yüzölçümü 1010 km2'dir. 1980 sayımına göre nüfusu 56.860'tır. Bu nüfusun 6.395'i ilçe merkezinde 50.465'i bucak ve köylerde yaşamaktadır.

Taşova'nın üç bucağı, sekiz belediyesi ve 50 köyü bulunmaktadır.

Gelenek ve göreneklerinde Osmanlı etkisi vardır...

Amasya'nın özel oyunu «Sinsin»dir. Bu oyunun oynanmadığı düğün, toplantı yok gibidir

AMASYA yüzyıllarca Selçuklu ve Osmanlıların önemli bir kültür merkezi olmuştur. Bu dönemin sanata olduğu kadar, gelenek ve göreneklere de etkisi büyüktür. Yörede dinî inançların ağırlığı oldukça belirgindir. Bugün Anadolu'nun her köşesinde, rahatlıkla bulabileceğimiz yatırları, Amasya'da da sık sık görmek mümkündür. Bektaşi Baba, Kurtboğan, Şirvanlılar Türbesi, Ambarlı Evliya, Gani Baba, Piri Baba, gibi yatırlara bugün de ziyaret edip adaklar adanmaktadır.

ATASÖZLERİ

— Alanla satan bilir, gelinle yatan bilir.
— Aygır at, mır mır avrat insanın evini yıkar.
— Asil azmaz, bal kokmaz.
— Acı acıya su sancıya.
— Çalma el kapısını parmak ile, çalarlar kapısını tokmak ile.
— Yaza çıkardım danayı beğenmez oldu anayı.
— Çocuk kundakta, gelin duvakta belli olur.

GİYSİLER

Kadın: Basa geçirilen fesimsi tepeliğe, yörede Kofi adı verilir. Kofi, üzeri kırmızı çuha veya keçe ile kaplıdır. Kofinin üzerine de boncuk veya gümüş taş geçirilir. Alında altın veya gümüş paralar sıralanır. "Kırtoşke": Önü kopça ve düğme ile tutturulan, geniş, dik ve uzun kollu, boyu bele kadar uzanan bir nevi cekettir. "Dere": Entari adı ile de anılır. Uzun kollu, belden aşağısı geniş ve çift etekli olur. Etekler, ayak bilekleriyle diz arasında pileli ve üzeri kaytanla işlenmiştir. "İşlik": Entarinin altına giyilir. Uzun veya yarım kollu, yaka kısmı çok az açıktır. "Derpi": Paça kısmı manşetli ve düğmeli olan bir şalvar çeşitidir. "Şal kuşak": Yörede "Pıst" adını alan şal kuşak, dört köşe olup etrafı süslüdür. "Çorap": Boğaz, topuk ve burun kısımları renkli ve desenlidir. "Çarık": Sığır gönünden yapılır.

Erkek: Başa tiftikten örme "Papak", kuzu yününden dikişsiz ve kalıpta yapılan "Kullik" ile koyun yününden örme "Kum denilen başlıklar giyer. İşlik üzerine tiftikten örme "Aba" giyilmektedir. Genellikle siyah renktedir. Bellerine acem kuşağı saran erkekler, pantalon olarak dövme kıldan veya şayak kumaşından yaptıkları "Şal" diye tabir edilen şalvarlar giyerler. Ayaklarda tiftik ve yünden örme çorap ve çarık vardır.

EL SANATLARI

Bir zamanlar Amasya yöresinin ekonomisini etkileyen, dokumacılık ve kuyumculuk, bugün çeşitli nedenlerle etkisini yitirmiştir. Kırsal yörelerde örülen renkli ve değişik motifteki çoraplar el sanatları açısından bugün etkinliğini hâlâ sürdürmektedir.

HALK OZANLARI

Yörede ünlü ozanlar yaşamıştır. Bu ozanların bugün de deyişleri dilden dile, dolaşmaktadır. "Aşık Veli", "Aşık Ziya Kadıoğlu", "Aşık Sabri" yörenin ileri gelen ozanları arasında yer almaktadır.

BATIL INANIŞLAR

— Ay ışığı vurmuş su ile yapılan ekmeğin, insanı zeki yapacağına inanılır.

— Yağmur suyu ile balın karıştırılıp içilmesinde sayısız yararların olduğuna inanılır.

— Yarasa uçmayıp bir yerde durursa şiddetli soğukların geleceğine işarettir.

— Mahallede bir kimse ölürse, o mahalledeki tüm evlerde su dolu olan kaplar boşaltılır. Bu davranış, ölümü evden uzaklaştırmak içindir

YEREL SÖZCÜKLER

Ebe kulağı: Salyangoz
Handarsız: Açıkgöz
Hayat: Evin bahçesi
Kezek: Büyük toprak parçası
Şallak: Yoksul
Yüzüne güller: Afedersin
Kemre: Gübre
Künet: Ekmek tepsisi
Popuşlamak: Şişmanlamak
Bulak: Manda yavrusu
Çalaz: Mısır sapı

MANİ

Aşkı içtim tasından
Tattım meyvasından
Yarim rengini almış
Amasya elmasından
Dertliyim dermanım yok
Köylüyüm harmanım yok
İsterim yare gidem
Elimde fermanım yok
Eşme buldum taşı yok
Yüzük buldum kaşı yok
Şurada bir kuş öter
Bencileyin eşi yok.

HALK OYUNLARI

Amasya yöresinde oyun türü çoğunlukla "Halay"dır. Laz Halayı, Çerkez Halayı, Üç Ayak , Esengil Halayı, Bizik Halayı, Köroğlu, yörenin oynanan ve sevilen halaylardır.

Yöresel oyunlar içinde "Sinsin" Amasya için büyük bir özellik taşır. Hiçbir toplantı, düğün simsimsız olmaz. Küçükten büyüye herkes simsimi bilir ve oynar.

BİR EFSANE

Şirin Fethat'a âşıktır. Ferhat Şirin'i babasından ister. Şirin'in babası Ferhat'a dağların arkasındaki suyu şehre getirmesi koşulu ile kızını Ferhat'a vereceğini bildirir.

Ferhat bu imkânsız olan şeyi kabul etmek zorunda kalır. Günlerce çalışıp didinir ve dev kuvvetiyle dağların ardındaki suyu dağları delmek suretiyle şehre getirir... Ferhat artık Şirin'e kavuşma hakkını kazanmıştır. Ancak bu sırada bir büyücü kadınla karşılaşır. Büyücü kadın Ferhat'a pişirdiği helvadan yemesini ister. Bunun nedenini soran Ferhat, cadı kadından Şirin'in "ölüm helvası" olduğu cevabını alınca; Ferhat elinde bulunan dağları delen külüngü havaya fırlatır. Külüng havaya fırladıktan sonra Ferhat'ın başına düşer ve Ferhat oracıkta ölür."

Efsaneye göre halk bu olayın geçtiği yerdeki taşa şimdi "Ferhat taşı" demektedir.

HALK MÜZİĞİ

Kız
Allahtun (elli altın) aldım çahdım
Balalım evünü yıhdım
İşte tezce yanına geldim
Ağam oğlan beyim oğlan
Gah gedelim dolan oğlan

Oğlan
Bir atım var nalı yohtur
Üstünde cudarı çohtur
Üç günnükden yemi yohtur
Türkmen gızı dan yıldızın
Ateşin yahar bizi

Gız
Bir anam var yolu bilmez
Babamun gözleri görmez
Gomşulardan kimse gelmez
Gah gedelim ağam oğlan
Ağam oğlan beyim oğlan
Sar gedelim dolan oğlan

Oğlan
Öküzümü dört etmişem
Tohumu yere şaşmışam
İrkar şarabını işmişem
Gel gelmenem Türkmen gızı
Türkmen gızı dağ yıldızı
Ateşin yandürür bizi.

Kentin tarihi

İlk Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Amasya'da kuruldu

Tarih boyunca birçok devlete başkentlik yapmış olan Amasya ve dolayları çok değerli tarihî kalıntılarla doludur. M.Ö. 3000 yıllarından beri yerleşme merkezlerinden olduğu sanılmaktadır. Eski adı Ameseia'dır.

Şehir sırasıyla Frigyalıların, Kimmerlerin, Medlerin, Perslerin, Makedonyalıların ve Pontus devletinin eline geçmiş. M.Ö. I. yüzyılda da Romalı General Pompeis tarafından tahrip edilmiştir. Bizanslılar zamanında piskoposluk merkezi olmuş ve imar görmüş, 1075'te Danişmend Beyliğinin merkezi haline gelmiştir. Türkler tarafından alınarak Danişmend Beyliğinin merkezi haline gelmiştir. 1392'de Yıldırım Beyazıd tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır... Millî Mücadele esnasında ilk Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Amasya'da kurulmuştur.

II. Murat, Yavuz Sultan Selim Amasya'da doğmuştur. Yıldırım Beyazıd, Çelebi Sultan Mehmet, Fatih Sultan Mehmed, II. Beyazıd ile Kanuni Sultan Süleyman'ın şehzadesi Mustafa ve Beyazıd, uzun yıllar Amasya'da valilik yapmışlardır.

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI Sunar

AMASYA 1727 - 1711
GARANTİ BANKASI, güçlü kadrosuyla yurt dışı hizmetlerde de iddialıdır.

Gezilecek yerler

AMASYA KALESİ:
Amasya'da hâkim bir yer olan Herşene Dağı üzerine kurulmuştur. Buraya otomobille çıkılır. Manzara çok güzeldir. Kalede zindanlar ve Sultan Beyazıd tarafından yaptırılmış hapishane vardır. Kalenin orta yerinde. büyük kapının hizasında (Cihanbolu) adıyla anılan ünlü bir kuyu vardır. Sekiz metre çapındaki bu kuyuya, kayalara oyulmuş, 150 basamakla inilir.

ENDERUN KALESİ:
Nerkis Mahalesi'nin batısındadır. 4 kapısı vardır. Selçuk hükümdarı I. Mesut tarafından onarılmıştır.

KRAL MEZARLARI
Harşene Kalesi'nin etekleri ile Amasya'ya 2 km mesafedeki yüksek kayalıklarda, yerleşen 20.25 m yükseklikte düz bir duvar halinde kayalara oyulmuş irili ufaklı 12 kral mezarı vardır.

AYNALI MAĞARA:
Ziyaret yolu üzerindeki kral mezarıdır. Yüzeyi iyice perdahlanmış olup güneş ışınları vurdukça ayna gibi parladığından bu isim verilmiştir.

SULTAN BEYAZID KÜLLİYESİ
İstasyondan kente giden Ziya Paşa Bulvarı üzerindedir. Şehzadeliğinde vaat ettiği gibi, padişah olunca, Sultan II. Beyazıd bu külliyeyi 1485-86 yıllarında yaptırmıştır. Çok kıymetli oymaları vardır. Minareleri taş işçiliği bakımından büyük değer taşır.

Amasya'da çok sayıda türbe bulunur Bunların başlıcaları şunlardır: Halifetgazi Türbesi, Sultan Mesut Türbesi, Toruntay Türbesi, Kadılar Türbesi, Şehzadeler Türbesi, Pir İlyas Türbesi, Şirvanlılar Türbesi, Şehzade Osman Türbesi.

AMASYA DARÜSŞİFASI
Yakutiye Mahallesi'ndedir. İlhanlılardan Amber Lala tarafından 1308'de yaptırılmıştır. Akıl hastalarının müzikle tedavi edildiği ilk müessese olarak kabul edilir. Bina kesme taştan örülmüş iki köşesine silindir şeklinde dayanaklar yapılmıştır. Burası zamanında hem hastane (darüşşifa) hem de tıp medresesi olarak kullanılmıştır.

BURMALI MİNARE CAMİİ
Bakırcılar Çarşısı arkasındadır. Selçuk hükümdarı Gıyaseddin Keyhüsrev devrinde yaptılmıştır. (1247)

GÖKMEDRESE CAMİİ
Halen müze olarak kullanılır. 1267'de Vali Seyfeddin Toruntay tarafından yaptırılmıştır.

iklimi

Amasya'da geçiş bölgesi iklimi egemendir. Genellikle ılıman olan iklem bazen Karadeniz bölgesi, bazen İç Anadolu'nun karasal iklim niteliğini gösterir

Dağların yüksek kısımları dışında kışlar genellikle ılık geçer. Yazlar sıcak olup, kış yağmurlarla başlar, karların erimesiyle son bulur.

Amasya 49 derece 39' ve 35 derece 51' E üzerinde bulunması nedeniyle ılıman iklim kuşağı içindedir. Yıllık ortalama sıcaklık Amasya'da 13.9 derece, yılın en yüksek sıcaklığı ise 43.2 derecedir. Amasya'da yıllık en düşük sıcaklık ise — 11.8 derecedir.

Amasya ilinde yıllık yağış ortalaması 411.6 mm. dolayındadır.

TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"

Ulusal Kurtuluş Savaşı'mızda yeni Türk devletinin kurulmasıyla ilgili mutlu bir olaya Amasya ili sahne olmuştur. Sivas'ta ulusal bir kongrenin toplanmasına karar veren Atatürk, tarihimizde "Amasya Tamimi" olarak bilinen belgeyi 21-22 Haziran 1919 tarihinde burada yayınlanmıştır.

Türk Ticaret Bankası 1969 yılından beri 15 yıldır Amasya'da bankacılık hizmeti vermektedir.

AMASYA İLE ŞUBELERİ:
Amasya Merkez:

İL DAHİLİNDEKİ ŞUBELER:
Merzifon — Suluova

TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"

EKONOMİ

TARIM ve hayvancılığın ekonomik faaliyetlerin temelini oluşturduğu Amasya'da, yatırımlar daha çok gıda sanayiinde yoğunlaşmaktadır.

Bir tarım ve hayvancılık beldesi olan yörede 1980 yılında üreticiler, toplam 162 bin ton buğday, 52 bin ton arpa, bin ton yulaf, 5 bin ton mısır ve diğer hububat ürünlerin elde ettiler. Bakla, fasulye, mercimek ve nohut üretiminde ise, yaklaşık 7 bin ton ürün alınan Amasya'da 1980 yılında yaklaşık 500 bin ton ayçiçeği, çeltik, kenevir, patates, şeker pancarı ve tütün ürettiler. Yılda yaklaşık 78 bin ton sebze yetiştirilen Amasya'da meyve üretiminde özellikle elma ön plana çıkmaktadır.

1951 yılında başlayan kooperatifleşme hareketi, bugün il düzeyinde toplam 70 köy kalkınma kooperatifinin oluşturduğu büyük bir sistemi ortaya çıkartmıştır. Amasya'da tarımsal gelişmenin itici gücü olan bu kooperatiflerden Pancar Ekicileri Üretim Kooperatifi, Amasya Şeker Fabrikası'nın kurulmasına yol açmıştır.

Amasya ilinde özel sektörün sanayileşme katkısı çok azdır. Gıda sanayiinde merkezde 5, Merzifon ilçesinde 6, Suluova'da 2 un fabrikası vardır. Bunların dışında kentte süt, yem, sirke, yağ, şeker fabrikaları ile Et ve Balık Kurumu Kombinası bulunmaktadır.

İlin dağlık oluşu, bitki florası ve iklim koşullarının uygunluğu, her cins hayvanın gelişmesine olanak tanımaktadır. Amasya'nın hayvan varlığının büyük bir bölümünü koyunculuk oluşturmaktadır. Toplam 338.829 koyunun bulunduğu ilde, ayrıca 159 bin sığır ve 30 bin 677 manda vardır.

Devlet Üretme Çiftliği'nde tarımcılığın yanında hayvancılıkta örnek şekilde yapılmakta...

Amasya il sınırları içinde linyit, manganez, kurşun, antimon, bakır, krom, amyant ve demir madenleri bulunmaktadır.

Büyük işletmelerin dışında kentte dokumacılık, metal eşya, gıda ve orman ürünleri üreten 738 küçük işletme vardır.

Devlet Üretme Çiftliği

AMASYA'ya yaklaşık 30 kilometre uzaklıkta, gözalabildiğine uzanan yeşillikler içinde modern bir Devlet Üretme Çiftliği yer alır. 26 bin 48 dekârlık alana yayılmış, yöre üreticisinin yüreği, Gökhöyük Devlet Üretme Çiftliği.

Adı Amasya ile birlikte anılan misket elmasının en lezizinin, armutun, şeftalinin, eriğin, kirazın, ayvanın, kayısının, vişnenin en alımlısının üretildiği çiftlik. 1944 yılında kuruldu. Kamulaştırma işlemlerinin tamamlanmasından sonra, hemen çalışmalara başlayarak tarım ve hayvancılığa dayanan Amasya ekonomisine canlılık getirdi. İlerleyen yıllarla birlikte büyüyüp serpilen Gökhöyük Devlet Üretme Çiftliği, bugün 272 milyon lira tutarındaki bütçeye ulaştı.

Elde edilen ürün tohumluk olarak hazırlanıp öncelik çevre çiftçisinde olmak üzere tüm illere gönderiliyor. Aşı olarak kullanılan tohumlar, üreticiler tarafından âdeta kapışılıyor.

Tarımsal üretimin yanı sıra hayvancılık da yapılan çiftlikte, toplam 4268 adet tavuk, koyun ve inek bulunuyor. Yılda 500 ton süt, 120 bin adet yumurta ve 80 bin civciv üreten Gökhöyük Devlet Üretme Çiftliği, kullandığı yöntemlerle yöre halkına öncülük ediyor.

Gökhöyük Devlet Üretme Çiftliği'nin tüm bu parlak başarıları yöresindeki çiftçileri eğitmesi, daha kaliteli ürün ve daha fazla ürün için. Bu amaçla özellikle misket elmasının ıslâhı için deneyler aralıksız sürdürülüyor. Mikro klima iklim özellikleri, bölgede meyve üretimi için de ideal koşulları hazırlıyor. Böylece tadı ve aroması bakımından eşi bulunmaz Amasya misket elmasının yetişmesi için gerekli ortam oluşuyor. Gerek kokusu gerek görünüşü ile hemen farkedilen misket elmasının bir diğer özelliği de, soğuk hava deposuna koyulmadan en az bir yıl süre ile bozulmadan korunabilmesi.

Sağlık Hizmetleri

Amasya ilinde SSYB'ye bağlı yataklı sağlık kuruluşları ilçe merkezlerinde bulunmaktadır. Merkez ilçede biri 205 yataklı, öbürü 70 yataklı göğüs hastanesi olmak üzere iki hastane, bir dispanser ve sağlık ocağı vardır. Merzifon ilçesinde de 150 yataklı ve genel amaçlı bir hastane ile dispanser ve bir sağlık ocağı bulunmaktadır.

Göynücek, Gümüşhacıköy ve Taşova ilçelerinde onar yataklı birer sağlık merkezine sahip bulunmaktadır. Bu ilçelerde ve Suluova'da da birer sağlık ocağı vardır.

Amasya ilinde SSYB'ye bağlı hastanelerdeki toplam yatak sayısı 455 olup çok yetersiz bir durumdadır. Bu ilde yılda yaklaşık olarak sağlık kuruluşlarına 14.000 civarında hasta gelmektedir. Hastanede ortalama kalış süresi beş günü bulurken, yatak işgal oranının %50 olduğu görülmektedir.

Ayrıca Amasya ilinde MSB'ye bağlı toplam 280 yataklı iki askeri hastane vardır. Bu hastanelerden biri merkez ilçede öteki ise Merzifon'da bulunmaktadır.

Baştarafı 33. Sayfada

Mehmed'den boşalan Amasya valiliğine II. Bayezid atanmıştır. Amasya'nın yeni valisi, yedi yaşındaydı.

II. Bayezid Amasya'da otuz yılı aşkın bir süre valilik yapmıştır. Şehzade Selim, onun bu valiliği sırasında Amasya'da dünyaya gelmiştir.

II. Bayezid, Fatih Sultan Mehmet'in ölüm haberini aldıktan sonra dört bin atlı ile Amasya'dan yola çıkmış ve dokuz gün sonra İstanbul'a gelerek tahta oturmuştur.

II. Beyazıd Amasya'dan ayrılmadan önce yerine oğlu Şehzade Ahmet'i bırakmıştır.

Tahta geçtikten kısa bir süre sonra II. Bayezid, Lala Mahmut Paşa aracılığıyla Amasya Valisi oğluna şu fermanı göndermiştir:

"Benim ismime musallâya bir azim cami ve medrese ve imaret ve darülmisafirin ve mektep bina edin."

Şehzade Ahmet, bu ferman üzerine 1485'te bir cami, 16 odalı bir medrese, bir imarethane, bir darülmisafirin ve okul binasını bir yıl içinde tamamlatmıştır.

Şehzade Ahmet, Amasya yöresinde çıkan karışıklıkları bastırmak üzere yirmi bin kişilik bir orduyla Amasya'dan ayrılmak zorunda kalınca, valiliği büyük oğlu Şehzade Murat'a bırakmıştır.

Bu sırada Şehzade Selim, babası Sultan Bayezid'e karşı harekete girişmiş, oğlunun bu hareketini ordunun da desteklemesi üzerine Sultan Bayezid tahtını oğlu Selim'e bırakmıştır.

Yavuz Sultan Selim, İran seferine çıkarken doğum yeri Amasya'ya gelmiş ve kışı burada çıkarmıştır.

Yavuz Sultan Selim'in ölümünden sonra tahta çıkan Manisa valisi Şehzade Süleyman tahta çıkmıştır. Kanuni Sultan Süleyman, doğuda ve batıda savaşırken Amasya sık sık saldırılara uğramış, karışıklıklara sahne olmuştur.

Daha sonraki yıllarda Amasya, eyalet özelliğini yitirmiş ve sancak olarak, sancak beylerinin yönetimine girmiştir.

Amasya'dan Osmanlı tahtına karşı son hareket, bu olaylardan yıllar sonra, 1919 yılında, Mustafa Kemal Paşa'dan kaynaklanmıştır.

19 Mayıs 1919 günü ayak bastığı Samsun'dan Havza'ya gelişinden birkaç gün sonra Mustafa Kemal Paşa, Amasya'da Osmanlı İmparatorluğu'nun üniformasını üzerinden çıkarıyor ve "Mustafa Kemal "adıyla imzaladığı Türkiye Cumhuriyeti'nin doğum günü belgelerinden biri olan **"Amasya Tamimi"**ni kaleme alarak, ilk kongrelerin toplanma hazırlıklarına başlıyordu.

Bugün, Amasya'nın başının üstündeki yerinde görkemli bir anıt dikliğiyle yükselen kaya dağlar, doruğundan etek kıvrımlarına uzanan yarlarında, karşısındaki beş bin yıllık tarihin yaşam izlerini yansıtan belgesel bir yazıt görünümleriyle, sadece Amasya kentinin değil, Amasya tarihinin de simgesini oluşturmaktadırlar.

EĞİTİM

Amasya'da okur-yazar sayısı her gün artıyor...

Cumhuriyetin 50. yılında yapılan istatistiklere göre Amasya'da okur-yazar sayısının %60 oranında olduğu görülmektedir. 1970 yılından önce Amasya'da Türkiye düzeyinin altında okur-yazar bulunurken bu sayı her geçen yıl biraz daha artarak özlenen düzeye ulaşmıştır.

İLKÖĞRETİM

Amasya cumhuriyet dönemine 60 ilkokulla girmiştir. 1937 yılına kadar okul sayısında düzensiz bir artış olmuştur. Daha sonraki yıllarda hızlanarak süreklilik kazanmış ve 50 yılda bu sayı yaklaşık sekiz katına yükselmiştir.

Amasya ilinde toplam 449 ilkokul bulunmaktadır. 1961-1962 öğretim yılında 486 kadrolu öğretmen vardı. 282 kişilik açık ise dış kaynaklardan sağlanan yardımcı öğretmenlerle takviye ediliyordu. İlerleyen yıllarda ise kadrolu öğretmenlerin sayısı büyük bir hızla yükselmiştir. 1978-1979 öğretim yılında 1754 öğretmenden % 98'inin kadrolu olduğu görülmüştür.

ORTA ÖĞRETİM

Amasya'da bulunan ortaokulların çoğu liselerde iç içe eğitim yapmaktadır. Bağımsız ortaokulların çoğunluğu ise ilçe ve bucaklardadır. Bunlar arasında Gümüş, Gölbeyli, Esençay, Tekke, Uluköy, Aydınca ve Hamamözü ortaokullarını sayabiliriz. Bu ortaokulların çoğu da dernekler tarafından gerçekleştirilmiştir.

LİSELER

1981'de Amasya ilindeki lise sayısının yedi olduğunu görüyoruz. Bunlar Amasya, Merzifon, Gümüşhacıköy, Taşova, Suluova, Göynecek, ve Atatürk liseleridir.

1954 yılında Amasya ilinde bir lise vardı. 65'i erkek toplam 94 öğrenciye karşın on öğretmen görev yapıyordu. 1978-1979 öğretim yılında Amasya ilinde lise sayısı yediye yükselirken toplam öğrenci sayısı da 3479'a yükseliyordu. Aynı yıl öğretmen sayısı ise 274'tür.

MESLEKİ VE TEKNİK ÖĞRETİM

1961-1962 öğretim yılında Amasya ilinde on meslekî ve teknik öğretim okulu vardı. Bunların beşi Amasya'da, dördü Merzifon'da, biri Gökhöyük'te idi. Bu okulların beşinde kız, diğer beşinde ise erkekler öğretim görüyordu. Ancak 1974-1975 öğretim yılında bu okulların sayısı dokuza indi.

Son 15 yıllık süre içinde Amasya'daki meslekî ve teknik öğretim okulları hizmete girmesi sağlanmıştır.

Protokol

Vali: **Koru Engin**
15'inci piyade Tugay Kom.
Sıkıyönetim Yardımcısı: **Tuğgeneral Hilmi Şengün,**
Belediye Başkanı: **Şerafettin Dağıstanlı,** C.Savcısı: **Fazlı Boztepe,** Ağır Ceza Başhakimi: **Ali Civan Yücel.**

Vergi Rekortmenleri

NURETTİN SAĞIROĞLU	12.604.775
DURSUN KARADUMAN	11.609.605
NAİM BAYRAMOĞLU	11.538.085
NURETTİN IŞIK	7.330.024
NİHAT BAYRAMOĞLU	6.178.840

Nasıl Gidilir

Amasya şehri Samsun - Ankara karayolu üzerindedir. Ayrıca Tokat - Ankara karayolu da yine Amasya'nın içinden geçmektedir. Her iki karayolu da kentin gelişmesinde büyük etken olmuştur. Amasya karayollarıyla Samsun Limanı'na ve oradan da tüm Karadeniz kıyılarına açılma olanaklarına sahiptir. Ayrıca Tokat ili sınırından girip Amasya ve Suluova üzerinden geçen Sivas - Samsun demiryolu ile de bağlantılıdır. İl dahilinde iki gar bulunmaktadır. Ayrıca demiryolu altı istasyon ve bir durakla bağlantılıdır.

Nerelerde kalınır

KONFOR PALAS
Ziya Paşa Bulvarı 8 Tlf. 1260
APAYDIN OTELİ
Buğday Pazarı 102 Tlf. 1184
ŞEHİR OTELİ
Köprübaşı
ZAFER PALAS
Yavuz Selim Meydanı
TERZİKÖY KAPLICA OTELİ
Amasya'ya 30 km. Tlf. 1461
SULUOVA
Saraçoğlu Tesisleri Ankara Yolu Tlf. Suluova 10

SPOR

Amasyalılar Hamit Kaplanı yetiştirmenin gururunu yaşıyor...

Amasyalılar büyük bir şampiyona sahip çıkmanın gururunu yaşarlar bugün.

Olimpiyat, dünya ve Avrupa şampiyonluklarının sahibi büyük güreşçi Hamit Kaplan Amasya bölgesinin Türk sporuna kazandırdığı şöhretlerin başında yer alır.

Evet, Hamit Kaplan Amasya ilinden yetişmiş ve Türk spor tarihine ismi altın harflerle yazılmış bir sporcumuz.

Yalnız Hamit Kaplan'la kalmıyor Amasya.

Güreşte Sadık Esen, Nuri Ayva, Mehmet Gocur, Ömer Sakızcı, Haşim Hacıköylü, Ahmet Doğan gibi ünlüler Amasya'dan mindere çıktılar. Bu güreşçilerden Mehmet Gocur yurt dışında da adını kabul ettirdi.

Amasya ili taekwon-do'da Numan Fırat ile Türkiye şampiyonluğu kürsüsüne çıktı. Bisiklette Zekeriye Ertürk Türkiye birincisi olarak Amasya'nın "Altın sporcuları" arasına girdi.

Bugün Amasya'da futbolda 1927, voleybolda 523, basketbolda 677, hentbolda 442, güreşde 405, atletizmde 421, teakwondo 'da 677, hentbolda da 171, bisiklette 17 lisanslı sporcusu var. Bu lisanslı sporcuların yüzde 30'u bayan.

Amasya ili merkesinde ve ilçelerde tüm ilkokullarda spor faaliyeti yoğun, orta dereceli okullarda her dalda spor yapılıyor. Amasya ilinde sporu yönetenler ilerlememeyi tesis noksanlığına ve malzeme yetersizliğine bağlıyorlar.

Amasya bölgesinde 22 spor kulübü var

AMASYASPOR: 10.9.1966 yılında kuruldu. renkleri Yeşil-Beyaz... İkinci Türkiye liginde yeralıyor.
AMASYA GENÇLİKSPOR: 12-6-1946'da kuruldu. Renkleri Yeşil-Beyaz...
FERHAT GENÇLİKSPOR: 11-4-1978'de kuruldu. Renkleri Turuncu-Beyaz
YENİ TAŞOVASPOR: 19-7-1979'da kuruldu.Renkleri Lâcivert-Beyaz.
ŞEKERSPOR: 1-6-1955'de kuruldu. Renkleri Yeşil-Beyaz...
SULUOVASPOR: 15-8-1962'de kuruldu.Renkleri Kırmızı-Siyah...
SLBAT GENÇLİKSPOR: 8-5-1979'da kuruldu.
MERZİFONSPOR: 15-9-1955'de kuruldu. Renkleri Siyah-Beyaz...
MERZİFON GENÇLİKGÜCÜ: 26-7-1979'da kuruldu.
MERZİFON İDMANYURDU: 27-7-1979'da kuruldu. Renkleri Lâcivert-Beyaz
MERZİFON SANAYİ GENÇLİK: 24-7-1979'da kuruldu.Renkleri Sarı-Yeşil...
MERZİFON FERHATSPOR: 20-7-1979'da kuruldu. Renkleri Kırmızı-Beyaz
GÜMÜŞSPOR: 28-5-1947'de kuruldu.Renkleri Sarı-Lâcivert.
GÜREŞ İHTİSAS: 2.3.1954'de kuruldu. Renkleri Yeşil-Beyaz...
MERZİFON HAVAGÜCÜ: 20.7.1954'de kuruldu. Renkleri Mavi-Beyaz...
TAŞOVA GENÇLİKSPOR: 11.11.1955'de kuruldu. Renkleri Sarı-Kırmızı...
AMASYA KARAGÜCÜ: 25.12.1956'da kuruldu.Renkleri Kırmızı-Siyah...
AVCILIK ATICILIK İHTİSAS: 18.10.1961'de kuruldu. Renkleri Sarı-Yeşil...
SULUOVA TAMERSPOR: 15.8.1962'de kuruldu. Renkleri Kırmızı-Siyah...
MERZİFON GENÇLİKSPOR: 20.8.1965'de kuruldu. Renkleri Sarı-Lâcivert
AMASYA SUSPOR: 10.9.1967'de kuruldu.Renkleri. Sarı-Siyah...